Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 226 (16449) | 1983 оной октябриин 1, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

КСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

эй Центральна Комитет «Социалис мүры- ...лгые, дүнгүүдыень согсололгын болон тэ- ...лагшадые урмашуулгын гуримуудые нари- ...һайжаруулха тухай» тогтоол баталан абаба.

XXVI съездын ...ые бэелүү- ..., совет, проф- ...юзой ба ажа- ...социалис мү- ...үлхэ, олонии- ...үүсхэл эдэб- ...талаар го- ...и ябуулна гэ- ...ор тэмдэглэг- ...едэ арадай ...дэг хүнүүдэй ...дээшэнхи хү- ...өөндэ хабаада- ...ын экономи- ...ые бэелүүлгэдэ, ...хүтэлбэрилгэдэ ...сүүлэн хабаа- ...лда коммунис ...гаар хүмүү- ...эй үүргэ нү- ...дээшэлээ.

ЦК-гай нояб- ...он] ба июниин ...үүдэй шиид- ...дотор социалис ...ха нүлөөе дээ- ...ономико хүр- ...хүгжөөлгэ- ...хүсые бү- ...хээр ашаглал- ...техникын түй- ...бушуу түргэ- ...үлгэдэ, ажал- ...ба социаль- ...эдэбхиие бада- ...нэй үндэһөөр ...экономиче- ...рыгөө хамгаал- ...адань бэхи- ...д зоной һүү- ...улам һайжа- ...лгада тэрэнэй ...ехэ болгохо ...табигданхай. ...лгые нарижуу- ...лга, ажалша ...үүргэ ну- ...; ажалай эм- ...ба урмашуулгын ...ые нэбтэрүүл- ...журам зарша- ...ы талаарнь бэ- ...шухала байлга ...мүн лэ шэнэ ...табина.

...эмхидхэлгэдэ ...һаа дутуу дунда- ...ожо, мүрысөө- ...ха боломжонууд ...дүүрэнээр бэс- ...й. Мүрысөөнэй ...мүнөө үедэ та- ...һан зорилгонууд- ...харюусанагүй, ...ргэ мүрысэгшэ- ...оролдолгонууд ...огой үрэ дүн-гүүдые түйлаха хэрэгтэ зорюулагданхай байдаг. Дүүрэн хүсөөрөө ажаллангүй, дундуур үрэ дүнгүүдээрээ сэдьхэлээ ханадаг коллективүүд, хүдэлмэрилэгшэд олохон ушарта мүрысөө эмхидхэгшэдэй анхаралһаа алдагдашадаг байха юм. Хаа-яа дүнгүүдые согсолон гаргалгын үедэ ёһотой эрилтэ табигдадаггүй, моральна ба материальна урмашуулгын хэмжээнүүд ашаг үрэ багатайгаар хэрэглэгдэдэг байна.

Партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй захяа заабаринуудые хүтэлбэри болгон, социалис мүрысөө эмхидхэлгые һайжаруулхыень, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын, Эдеэ хоолой ба Элшэ хүсэнэй программануудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ тэрэнэй үүргэ нүлөөе дээшэлүүлхыень КПСС-эй Центральна Комитет союзна республиканудай Компартинуудай ЦК-нуудые, партиин крайкомуудые, обкомуудые, министерствэнүүд болон албан зургаануудые, союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдые, партийна, совет, профсоюзай, комсомолой ба ажахын органуудые уялгалаа.

Ажалай бүтээсые хурдан түргэнөөр дээшэлүүлгэдэ, продукциин шанарые һайжаруулгада, үйлэдбэриин хэмжээнүүдые ехэдхэлгэдэ, договорнууд болон захилнуудые саг болзор соонь бэелүүлгэдэ, эрдэм, техникын дэбжэлтые хурдадхалгада, үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые, түүхэй эдүүдые, элшэ хүсэ, хүдэлмэриин сагые һайнаар хэрэглэлгэдэ, бүхы түхэлэй нөөсэ баялигуудые арьбадхалгада, түсэблэлгын ба ажалай жаяг журамые бэхижүүлгэдэ мүрысэгшэдэй гол анхарал хандуулха шухала. Үгтамжын түсэбүүдые баталан абахын түлөө, энэ табан жэлэй түрүүшын жэлнүүдтэ хараалагдаһан даабаринуудта дутуу үгтэһэн юумэеэ хүсэлдүүлхын түлөө ажалша коллективүүдэй хүдэлөөе али бүхы талаарнь үргэдхэхэ. Салин хүлһэнтэй сасуулхада, ажалай бүтээсые хурдан түргэнөөр дээшэлүүлгэдэ, арадай хэрэглэмжын эд бараа ехээр гаргалгада, шанарыень һайжаруулгада мүрысөөн нүлөөлхэ ёһотой.

Үйлэдбэриин, эрдэм ухаанай үйлэдбэриин, агропромышленна нэгэдэлнүүдтэ, предприятинуудта, эмхи зургаануудта, колхозууд, совхозуудта социалис мүрысөө эмхидхэлгэдэ гол анхаралаа хандуулха, элдэб һалбариин ажалшадай ажал ябуулгын онсо илгаае гүйсэд дүүрэнээр хараада абаха хэрэгтэй. Ажахын тоосоое бэхижүүлһэнэй, хамтын харилсаа холбоое, бригадын гэшүүн бүхэнэй үүсхэлые хүгжөөһэнэй үндэһөөр үйлэдбэриин бригадануудай мүрысөөе нарижуулан һайжаруулха. Ажалай хани нүхэсэлые, нэгэнэгэндээ туһалалсалгые али бүхы талаарнь дэмжэхэ, дүтэрхы мэргэжэлтэй коллективүүдэй мүрысөөнэй һайн талаяа харуулһан дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ.

Социалис мүрысөөнэй түхэл шэнжын үе сагай эрилтэнүүдтэ, ажахы эрхилэлгые һайжаруулха талаар бэелүүлэгдэжэ байһан хэмжээнүүдтэ харюусахыень оролдосотойгоор түйлаха шухала. Мүрысөөнэй зохёохы ёһоной түхэл шэнжые хүгжөөхэ, тэрэнэй арга оноые тодорхойлходоо ёһын тэдыдэ һажаахагүй, хайша хэрэгээр хандахагүй. Бүхы аша туһатай үүсхэл эрилтэнүүдые саг соонь обёоржо, дэмжэхэ, дэлгэрүүлхэ, хэрэгээ болиһон, экономическа талаараа гарзатай бүхы юумэ усадхан зайсуулха. Мүрысөөнэй гуримууд, тэрэнэй үрэ дүнгүүд тодо һонор байха, эсэсэй үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаха, үйлэдбэриин ашагые дээшэлүүлхэ, хүнүүдэй ажалай эдэбхиие бадаруулгада нүлөөлхэ ёһотой гэжэ тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ.

Социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолон гаргалгын ба тэрээндэ илагшадые урмашуулгын гуримуудые нарижуулан һайжаруулха хэмжээнүүдые абаха эрилтэ КПСС-эй ЦК партийна, совет, профсоюзай, комсомолой организацинуудай, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй урда табиба. Шанарай үрэ дүнгүүдые, эрдэм, техникэ хүгжөөлгын даабаринуудые дүүргэлгэдэ, социальна зорилгонуудые шиидхэлгэдэ онсо анхаралаа хандуулха. Түйлагдаһан ургалтые, даабаринуудай ехэ байһые, жэлэй ба табан жэлэй эхинһээ хойшо ургажа байһан дүнгүүдтэй түсэбүүдэй дүүргэлтые хараада абажа, нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай ба эмхинүүдэй коллективүүдэй хүдэлмэриие сэгнэхэ шухала.

Түсэбүүдые бүхы үрэ дүнгүүдээрнь дүүргэлгэдэ, доторой арга нөөсэнүүдые бэдэрэн оложо хэрэглэлгэдэ ажалшадые элсүүлэн хабаадуулха талаар абтаһан социалис уялгануудай үүргые, удха шанарые дээшэлүүлхэ уялгануудай экономическа ямар үндэһэ һууритай байһые һайжаруулха, тэдэнэние бэелүүлгые саг үргэлжэ хинан шалгаха. Үгэ хүүр болон ажал хэрэгэй хоорондоо холбоотой байхые түйлаха.

Мүрысөөндэ илагшадые тодорууулгада табигдадаг эрилтые дээшэлүүлхэ шухала. Үйлэдбэриин ба социальна зорилгонуудые ашаг үрэ ехэтэйгээр шиидхэлгын, шэнэ юумэ үүсхэлгын жэшээ харуулдаг үнэхөөрөөшье эрхим түрүү коллективүүдэй, хүдэлмэрилэгшэдэй урмашуулагдахыень хангаха. Гээгдэжэ ябагшадые урагшань татаха, хүдэлмэриин газар бүхэндэ үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллалгын эрхэ байдал байгуулха талаар шэглүүлэгдэһэн тодорхой хэмжээнүүдые абаха.

Хаа хаанагүй саг болзортонь, таарамжатай зохид оршон байдалда, ажалшадай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолхо шухала. Предприятинууд болон эмхи зургаануудһаа, мүрысөөнэй бусад хабаадагшадһаа гүрэнэй статистикаар хараалагдаагүй олон тоото элдэб мэдээнүүдые эрихэ ушарай байхагүйн тула хинаха хэрэгтэй. Социалис мүрысөөнэй асуудалнуудаар тоосоое гуримшуулха зүйтэй гэжэ тоологдобо.

Мүрысөөндэ хабаадагшадые моральна ба материальна талаар урмашуулгын ашаг үрые, элсүүлхы ба хүмүүжүүлхы удха шанарые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Хүн бүхэнэй ажалай хубитые ёһотоор сэгнэхэ, ажалайнь хэм хэмжээе адлидхан тэгшэдхэхэгүй. Бригадануудые, участогуудые, цехүүдые, отделенинүүдые, фермэнүүдые хамта дээрэнь урмашуулха элдэб онол арганудые эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ. Мүрысөөнэй дүнгүүдээр хүдэлмэрилэгшэдые шагнахын тулада материальна урмашуулгын фондын ба салин хүлһэнэй фондын мүнгэ зөөриие бүрин хүсэдөөр хэрэглэхэ. Дурасхаалта бэлэгүүдэй, грамотануудай, вымпелнүүдэй, дипломуудай, үнэмшэлгэнүүд болон сэдьхэл бодолой талаар урмашуулгын бусад хэрэгсэлнүүдэй уран һайханай гүйсэдхэлтын шанарые һайжаруулха.

Партиин горкомууд, райкомууд, партийна эхин организацинууд социалис мүрысөөнэй ябасада эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ, коммунистнуудай түрүү үүргые, мүрысөө эмхидхэһэнэй ба тэрэнэй дүнгүүдэй түлөө профсоюзай комитедүүд болон ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые али болохоор дээшэлүүлхэ хэрэгтэй гэжэ тогтоол дотор заагдана. Социалис уялгануудые, мүрысөөнэй дүримүүдые зохёоходоо, дүнгүүдые согсолходоо, илагшадые моральна ба материальна талаар урмашуулгын хэмжээнүүдые тодорхойлходоо, түрүү дүй дүршэл дэмжэжэ, дэлгэрүүлхэдээ, СССР-эй Хуулияар хангалагдаһан ажалша коллективүүдэй эрхэ түлөөлэлгые залан шууд бэелүүлгые хангаха.

Мүрысөөнэй хүмүүжүүлхы хүсые үргэнөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Коллектив бүхэндэ зохёохы ехэ эдэбхи үүсхэлэй, эрилтын ба журамай эрхэ байдал байгуулха, хүнүүдэй һайн шанартайгаар, үндэр бүтээсэтэйгээр, үнэн сэхээр ажаллахын тула, хүнүүдэй эдэбхи үүсхэл ба харюусалгые дээшэлүүлхын тула экономическа ба эмхидхэлэй эрхэ байдал байгуулха хэрэгтэй. Предприятинуудта экономическа һуралсалые социалис мүрысөөнтэй нягтаар холбохо, нөөсэнүүдые элирүүлхэ, ажалай эрхим жэшээнүүдтэй сасуулжа, өөрынгөө арга боломжонуудые тодорхойлон элсүүлхэ, хубиин ба хамтын социалис уялгануудые, үгтамжын түсэбүүдые үндэһэ баримтатайгаар баталан абаха шадабари мүрысөөндэ хабаадагшадта бүридхэхэ.

Министерствэнүүдтэй, совет ба ажахын зургаануудтай хамта социалис мүрысөөе хүтэлбэрилхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэриин хэмжээе, үрэ дүнгые дээшэлүүлхэ, тэрэнэй онол арганудые саашадань нарижуулан һайжаруулгые хангаха, бүхы шатанууд эрхим һайн зохёохы гурим батадхаха, ёһо тэды ябдалда эбсэшэгүй байха гэжэ ВЦСПС-тэ, профсоюзуудай ЦК-да, профсоюзуудай соведууд болон комитедүүдтэ КПСС-эй ЦК дурадхаба. Хүдэлмэришэн, колхозник, мэргэжэлтэ бүхэндэ мүрысөөнэй зорилгонуудые, дүримүүдые ойлгуулха. Мүрысөө эмхидхэхэ дүй дүршэлые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ согсолхо, профсоюзай комитедүүд болон эдэбхитэдтэ бүри тодорхой туһаламжа үзүүлхэ.

ВЛКСМ-эй ЦК, комсомолой организацинууд залуу хүдэлмэришэдые мүрысөөндэ үргэнөөр хабаадуулха, эндэ комсомол-залуушуулай коллективүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ уялгатай. Комсомолшуудай, бүхы хүбүүд, басагадай уялгануудые хараалжа дүүргэхэдэнь саг үргэлжэ туһалха, арадай зөөридэ ээн ёһоор хандадаг, тэрэниие арьбадхаха гэжэ оролдодог байхаар залуушуулые хүмүүжүүлхэ. Залуушуулай ажалай, политическэ, арюун зүб ябадалай талаар хүмүүжүүлгые шангадхахын тула социалис мүрысөөе, түрүүшүүлэй ажалай ветерануудай, һурган хүмүүжүүлэгшэдэй жэшээе бүри эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ.

Социалис мүрысөөе, түсэбүүд болон уялгануудай дүүргэлтын ябасые, дүнгүүдые согсололгын ба илагшадые урмашуулгын олониитэдэ үргэнөөр соносхолгые хангаха гэжэ газетэ ба журналнуудай, радио болон телевидениин редакцинуудта, олониитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг бусад хэрэгсэлнүүдтэ даалгагдаа. Ашаг үрэ түгэсөөр ажахы эрхилхэ арга замуудые, ажалай түйлалтанудай экономическа удха шанарые, һайн талые харуулалгада онсо анхаралаа хандуулха. Социалис мүрысөөндэ хабаадахадаа, ороной экономикые саашадань хүгжөөлгэдэ тодорхой хубитаяа оруулнаб гэжэ ажалша хүн бүхэнэй һайнаар ойлгодог байхые түйлаха.

ХАНИ БАРИСААНАЙ УУЛЗАЛГА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андропов Йеменэй Социалис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, Верховно Арадай Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, Йеменэй Арадай Демократическа Республикын Премьер-Министр Али Насер Мухаммедтай сентябриин 28-да уулзаба.

Халуун дулаан, хани ёһоной оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнэй үедэ уласхоорондын байдалай зарим асуудалнууд, СССР-эй ба демократическа Йеменэй хоорондохи харилсаанай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

США-гай империализмын ба тэдэнэй дүтын союзнигуудай ээрхэг түримхэй хараа шэглэл бэелүүлһэнһээ уламжалан, уласхоорондын байдалай эрид муудаһанда һанаагаа зобожо байһанаа Ю. В. Андропов, А. Н. Мухаммед мэдүүлбэ.

Советскэ Союз өөһэдынгөө, мүн союзнигуудайнгаа, ханинарайнгаа бэеэ дааһан эрхэнүүдые, аша туһын батаар сахин хамгаалхадаа, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха шахардуу шанга байдалые һуларуулха, уласхоорондын орёо асуудалнуудые хөөрэлдөөнүүдэй аргаар шиидхэхэ талаар шэглүүлэгдэһэн хүсэлэл оролдолгонуудаа һуларуулха ёһогүй байһанаа һайн ойлгоно гэжэ Ю. В. Андропов мэдүүлбэ. Империалис хархис хүсэнүүдэй харата ябуулгануудаа үүдхэжэ байгаашье һаань, Советскэ Союз эб найрамдалые хангаха, бэхижүүлхэ гэһэн залан сэхэ хараа шэглэлээ саашадаашье хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ байна.

СССР-эй эб найрамдалта үүсхэлнүүдые бүрин хүсэдөөр дэмжэжэ байһанаа А. Н. Мухаммед мэдүүлхэ зуураа, араб оронуудай ниитын-политическэ бүлэгөөрхид эдэ бүгэдые улам үргэнөөр ойлгоно, дэмжэнэ гэжэ тэмдэглэлээ.

Израилиин булимтархы политикые США дэмжэн һайшаахадаа, эндэхи түгшүүритэ байдалые улам шахардуу шанга болгоно, араб национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе дараха, түрүү үзэлтэй засаг захиргаануудые усадхан һалгааха гэһэн зорилготой ябуулгануудаа эдэбхижүүлнэ гэжэ Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал тухай һанамжануудаа халан абалсахадаа заабад.

США-гай Ливанда ээрхэг түримхэйгөөр добтолһон ябадалые Ю. В. Андропов, А. М. Мухаммед буруушааба. Иимэ хархис ябуулгань энэ орондо олон хүнүүдэй шуһа адхаруулаа, граждан хүн зоной дунда ехэ хохидол ушаруулаа. Энэ булимтархы ябуулгань американ-израилиин зүгһөө Ливаниие зонхилжо байха, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые улам орёо түгшүүрилтэй болгохо гэһэн зорилготой байгаа.

Ливандахи дайн байлдаае болюулалгые дэмжэжэ байһанаа Ю. В. Андропов, А. Н. Мухаммед мэдүүлхэ зуураа, тэрэ национальна үгэеэ ойлгосолгын үндэһөөр энэ орондохи байдалые бүрин хүсэдөөр, али бүхы талаарнь гуримшуулгын зам нээхэ аабза гээд найдажа байһанаа мэдүүлбэ.

Американ-израилиин ээрхэг түримхэй ябуулгада зүрюугээр тэмсэдэг Сириин, Ливанай национально-патриотическа хүсэнүүдэй, Палестиныш эсэргүүсэлтын хүдэлөөнэй залан сэхэ хараа шэглэлые дэмжэжэ байһанаа хоёр тала элирхэйлбэ. Империалис этэгээдүүдтэ эсэргүү араб хүсэнүүдэй нэгэдэл хадаа тэдэнэй тэмсэлэй амжалтын үндэһэ баримтатай эрхэ нүхэсэл байгаа, саашадаашье байха юм гэжэ тэмдэглэгдээ.

Империализмын ба тэрэнэй сионис дахуулнуудай харата ябуулгануудта эсэргүүгээр Дүтын Зүүн зүгтэ үнэн зүб ба бата бэхи эб найрамдал тогтоохын түлөө араб арадуудай, тэрэ тоодо тэдэнэй хуулита түлөөлэгшэ — Палестиные сүлөөлхэ эмхиин хүтэлбэри доро палестин арадай тэмсэлые СССР саашадаашье дэмжэхэ юм гэжэ Ю. В. Андропов мэдүүлээ.

Энэ туһаламжа, дэмжэлгынь түлөө А. Н. Мухаммед гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэбэ.

СССР-эй ба НДРЙ-гэй хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон тухай договорто үндэһэлдэг совет-урда йеменэй харилсаанай амжалтатайгаар хүгжэжэ байһыень хоёр тала сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглээ. КПСС-эй ба Йеменэй Социалис партиин хани харилсаан ехэ удха шанартай гэжэ онсолон тэмдэглэһэн байна. Энэ харилсаае саашадань хүгжөөхэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа тэдэнэр мэдүүлбэ.

Совет талаһаа — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев, КПСС-эй ЦК-гай уласхоорондын таһагые даагшын орлогч К. Н. Брутенц;

Урда-Йеменэй талаһаа—ЙСП-гэй ЦК-гай секретарь А. Мусанна, НДРЙ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Ад-Дали, НДРЙ-һээ Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд С. А. Б. Хусейнун уулзалгада хабаадаһан байна.

(ТАСС).

БУРЯАД ОРОНОЙ АЖАЛШАД БҮРИМҮҺЭН ДЭМЖЭНЭ

МАНАЙ ХАРЮУ—ЭРШЭТЭ АЖАЛ!

Би КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ нүхэр Ю. В. Андроповой мэдүүлгые тон анхаралтайгаар уншабаб. Үнэхөөрөөшье, империалис хүсэнүүд, нэн түрүүн Америкын Холбоото Штадууд бүхы газар дэлхэйн арадуудые зонхилхо, зэбсэгтэ хүсэнүүдые хэрэглэхэ гэхэ мэтэ харата муухай ябуулгануудые хэжэ байһаниинь манай ороной хүн бүхэндэ мэдээжэ ха юм. Америкын удамар ш'ад эдэ ябуулгануудаа улам үргэлхэжэ, өөһэдынгөө гэмэ зэмые Советскэ Союз болон социалис бусад оронуудта тохохо гэжэ оролдодогынь тон эшхэбтэр ябадал болоно.

Бидэнэр, совет хүнүүд бултадаа эб найрамдалые, арадуудай хани барисаае саашадань улам бэхижүүлхын түлөө эршэтэ ажалаараа тэмсэнэбди. Бишье, арба гаран жэлдэ түрэл совхоздоо механизатораар ажаллаха зуураа үдэр бүри үндэр бүтээсэ түйлаха гэжэ оролдогоби. Иигэжэ үнэн сэхэ ажалаараа, эб найрамдалай хэрэгтэ өөрынгөө хубитые саашадаашье оруулжа ябахаб.

Ц-Д. НАЙДАНОВА,
Загарайн районой Эрхирэгэй совхозой тракторист, Дабаатын сомоной Соведэй депутат.

ЭХЭНЭРЭЙ ҮГЭ БАТА

Совет арад 38 жэлэй туршада дайнай үүлэ, дариин утаа үзэнгүй, амгалан тайбан ажаһууна, ажаллана.

Гэбэшье США-гай президент Рейганэй һүүлэй үедэ ябуулжа байгаа хорото хэрэгүүд бидэнэй, эхэнүүдэй, сэдьхэл хүдэлгэн, һанааемнай зобооно. Тэрэнэй худал хуурмаг ябуулганууд, шунахай муухай аашанууд совет хүнүүдэй сэжэдэ зэбүүрхэл түрүүлнэ.

«Буу зэбсэгые ушар удхагүй тэнэгээр үрдилдэн бүтээлгэдэ эсэргүүсэн, эб найрамдалай түлөө мүнөө тэмсэлдэ бодоһон бүхы хүнүүд Советскэ Союзай, социалис бусад оронуудай политикань имагтал эдэ зорилгонуудые дүүргэхэ хэрэгтэ зорюулагданхай гэжэ этигэн найдахадань болохо»,— гээд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ.

Бидэнэршье, совет эхэнэрнүүд, эхэнүүд, эдэ үгэнүүдтэ этигэн найданабди, дэлхэй дээрэхи амгалан байдалай, эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ хододоо бэлэмди.

Д. ЦЫРЕНОВА,
Захаминай районой Далахайн совхозой тугалшан.

АМГАЛАН БАЙДАЛ ХҮСЭНЭБДИ

Уласхоорондын оршом соо США-гай мүнөөнэй захиргаанай бэелүүлжэ байһан хараа шугамые ямараар сэгнэжэ байһанаа совет хүнүүдтэ, дэлхэйн арадуудта ба гүрэнүүдэй политикын түлөө харюусалга даадаг бүхы тушаалтадта дуулгахын тула ехэ удха шанартай мэдүүлгэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Ю. В. Андропов хэбэ.

Энэл ушарһаа мэдүүлгэ соо иигэжэ уншанабди: «...Бидэнэр хүн зониие олоорнь хюдаха буу зэбсэг зохёон бүтээхэ талаар мүрысөөе эрид буруушаадагбди. Энэ манай зам бэшэ. Гүрэнүүдэй экономическа хүгжэлтэ, оршон тойронхи байгаалиие зандань үлөөлгэ, хүнүүдэй ажаһуухада, мүн эдеэ хоолдонь, бэеынь элүүртэ, һуралсалдань таарамжатай, тон юрын лэ эрхэ байдал олгохо гэхэ мэтэ, хүн түрэлтэнэй үмэнэ гарадаг асуудалнуудай нэгыеньшье тэрэ мүрысөөн шиидхэжэ шадахагүй».

Манай парти, правительствын, бүхы арад түмэнэй амгалан тайбан байдалай түлөө бэелүүлжэ байһан ажал ябуулга дэлхэйн бүхы хүн түрэлтэнэй һайн һайхан ерээдүйе хангаһан зам. Тиимэһээ энэ хараа бодол илаха, түби бүхэнэй бүри олон зоноор дэмжэгдэнэ.

Д. ПЕРЕВАЛОВ,
Бэшүүрэй районой Хёлгын совхозой тракторно-таряан ажалай бригадые хүтэлбэрилэгшэ.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА 83

ЗАЛУУШУУЛАЙ АЖАЛ УРАГШАТАЙ

Мүн механизаторнуудта, комбайнернуудта нэмэлтэ түлбэри болгогдон 3 мянган центнер ороохон хубаарилагдажа үгтэхэ байна. Үлдэгшэнь ажахы доторой хэрэглэмжэдэ, адууһа малай тэжээлдэ гаргашалагдаха ёһотой. Һүүлэй мэдээгээр, бригада бүхэндэ эрхим түрүү комбайнернууд олошоржол байна. Гатаб Бадмаевич Жамсаевай хүтэлбэрилдэг Галтайн тракторно-таряан ажалай комсомол-залуушуулай бригадада бүтээсэтэй ажалаараа шалгарагшад олон байха.

...Харгааһатаһаа саашаа, хэдэн дабхар үндэр гүбээнүүдэй ташалангаар нэмжыһэн таряалан холоһоо шарлан хабтайна. Урид унагаагдажа, баал болгогдоһон таряалан холоһоо шэртэхэдэ, адар томо алтарма шаргал хибэсые нэгэ жэгдээр зүһэһэн шэнги зурын харагдаха юм. Удаадахи гүбээень дабахада, шоссейн урдахи поли дээрэ зурган комбайн бүлэгөөрөө һаадгүй хүдэлжэ ябаба. Эдэмнай үнөөхил комсомол-залуушуулай бригадын гэшүүд гээшэ.

Таряа хуряалгын эхинһээ хойшо дурсагдагша бригадын комбайнернууд Шэбын таряалангай 500 гектарай шэниисэ сабшажа дүүргээд, эндэ ерэнхэй хоёрдохи үдэрөө хүдэлмэрилжэ ябаба.

— Манай бригада таряагаа сентябриин 2-һоо сабшажа захалаа юм, һаядаа дүүргэжэ, бүхы комбайнуудһай хатаһан баалнуудые суглуулжа сохихонь гээшэ. Мүнөө комбайнернууднай халаан бүхэндэ 16 гектарай таряа сабшаха нормоёо 20—25 гектарта хүргэнэ. Бригадымнай механизаторнууд урид хуряагдаһан полиие К-700 түхэлэй трактортай агрегадуудаар хахалжа, намарай паар бэлдэнэ. Бидэ поли дээрэхи хүдэлмэреэ зэргэ ябуулжа, бүхы ажалаа саг болзортонь үнгэргэхые оролдонол гээшэбди,— гэжэ бригадын агроном Зоригто Цыренович Гармаев хөөрөө һэн.

Хамтын подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэһэн түс коллективэй гэшүүд онсо бүтээсэтэй. Илангаяа хура бороогүй эдэ үдэрнүүдтэ хуряалгынь хүдэлмэри улам эршэтэйгээр ябуулагдана.

Эндэ ороохо таряан һайнаар урганхай. Механизаторнуудай багсаамжалһанай ёһоор, гектарай 19—20 центнер ургаса абтахаар. Тиин иимэ баян ургасаяа бригадын гэшүүд гээлтэ хоролтогүйгөөр, тон богони болзорто һайн шанартайгаар хуряажа абахаар хараална бшуу.

...Гүбээгэй ташаланда тариглаһан шэниисын баян ургасые зүүн захаһаань эхилжэ, сабшажа ябаһан комбайнуудай түрүүшын агрегадые Бэликтэ Дашиев жолоодоно. Удаань Бимба Раднаевай, Зоригто Дашиевай, Намсарай Гомбожаповай, Валентин Береговэйн комбайнууд нэгэ жэгдэхэнээр дабшана. Бүһэдэ хүрэмэ үндэрөөр ургаһан шэниисэ жаткын хурса хажуурта сабшагдаад, бүдүүн ута баал болон һунана.

—Бригададамнай нүүдэл вагон бии юм. Тэрээн соо столовомнай түбхинэнхэй. Мүн досоонь гоёон шэмэглэгдэһэн улаан булан түхеэрэгдэнхэй. Эндэ механизаторнуудай, комбайнернуудай хэһэн ажалай дүнгүүд тусхай самбар дээрэ бэшэгдэдэг. Ханадань бригадын коллективэй, бүхы ажахын ургаса хуряагшадай абаһан социалис уялганууд, эрхимлэгшэдые урмашуулха гурим аржытар бэшэгдэжэ үлгэгдэнхэй. Тиихэдэ вагоной газаа ажалай алдар солын туг намилзана. Ажалай табан үдэрэй дүнгөөр эрхимлэгшэдэй хүндэлэлдэ энэ туг үргэгдэдэг. Мүнөө тэрэ вагонмнай нүүлгэгдэжэ харгыдаа ябана ёһотой. Үдын хоолой эхилтэр ерэжэ үрдихэ байха даа,—гэжэ бригадир Гатаб Бадмаевич Жамсаев мэдүүлээ һэн.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

Мухар-Шэбэрэй район, «Знамя Ленина» колхоз.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: комбайнер Зоригто Дашиев. Комбайнууд шэниисэ сабшажа унагаана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ОЛОНОЙ ЭДЭБХИ — ШИИДХЭХЫ ХҮСЭН

Ямаршье ажахыда түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэг нэн түрүүн коллективэй гэшүүн бүхэнэй даалан ажалдаа үнэн зүрхэнһөө, бүхы гурим журамые наринаар сахижа, нэгэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр хүдэлһэнһөө сэхэ дулдыдадагынь мэдээжэ.

Тиимэһээ хүнүүдэй эдэбхи үүсхэлые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, урма зоригыень бадаруулжа, түрүүшүүлэй үльгэр жэшээ, дүй дүршэлые үргэнөөр дэлгэрүүлжэ байха гээшэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай үдэр бүри анхарха асуудал болоно. Энээн тушаа КПСС-эй ЦК-гай майн, ноябриин (1982 он), июнинн (1983 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд соо онсо анхарал хандуулагданхай.

Эдэ бүгэдэһөө үндэһэлэн, бүхы үйлэдбэриингөө ашаг үрэ үгэсые эрид ехэдхэхэ, илангаяа тариан болон мал ажалһаа продукци ехээр абадаг, гүрэндэ худалдадаг болохо талаар тодорхой хэмжээнүүдые хараалхадаа, манай совхозой дирекци, партком түбхын түрүүн бүхы асуудалнуудаар хүн зонтоёо хөөрэлдэхэ, зүбшэхэ гээшэ шиидхэхы удха шанартай гэжэ тоолодог. Тиигэжэ ехэ, бага коллективүүдтэ суглаанууд үнгэргэгдэжэ, тэндэ үгэ хэлэһэн хүн бүхэнэй һанамжа дурадхалнууд, ажаглалта шүүмжэлэлнүүд анхаралда абтадаг юм. Мүн тэдэ суглаанууд дээрэ малшад, механизаторнууд, коллективүүд тодорхой социалис уялгануудые абана. Саашань энэ гуримаа тогтомол заншал болгожо, ажахын шухала кампанинуудай урда имэ суглаануудые заатагүй үнгэргэдэг, тэндэ хамаг хэрэгтэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг, тодорхой хэмжээнүүдые хараалдаг болообди. Энээнтэй хамта совхозой партийна организаци зоной дунда үнгэргэгдэдэг эмхидхэлэй, нийтэ-политическэ, хүмүүжүүлгын, үзэл сурталай хүдэлмэрине мүнөөдэрэй эрилтэтэй тааруулан ябуулха гэжэ оролдоно. Гадна хүнүүдэй хүдэлмэриин, ажаһуудалай, соёлой эрхэ байдалые һайн болгохо хэрэгтэ бага бэшэ анхарал хандуулагдана.

Эдэ бүгэдэ өөрынгөө аша үрые харюулна, үйлэдбэриин дүнгүүдтэ бодотоор нүлөөлнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлдэ совхоз хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбые муу бэшээр дүүргээ һэн. Жэшээнь, нёдондо гүрэндэ мяха худалдаха түсэб 120 процент, һү — 130, ороохо таряа — 200 процент, витаминтай ногоогой гурил тушааха даабари 100 процент дүүргэгдэв. Имагтал огородой эдеэ худалдаха түсэб лэ дүүргэгдэжэ шадагдаагүй. Гүрэндэ дутуу үгтэһэн овощоо энэ жэлдэ хүсэлдүүлхэ нэмэлтэ хэмжээ абажа байнабди.

Тариан болон мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэнэй ашаар совхоз 104 мянган түхэриг сэбэр ашаг олзо абажа, хүдэлмэришэдтөө арбан гурбадахи салин үгэхэ, үйлэдбэриие үргэдхэхэ, һайжаруулха хэрэгтэ мүнгэ зөөри һомолхо аргатай болоо.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гол гурбадахи жэлдэ совхозой ажалшад, малшад баһал дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаад, тэдэнээ нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ байна. Гүрэндэ мяха, һү худалдаха юһэн һарын түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ.

Эндэ ажахыгаа түрүүшүүлэй, олондо эрхим жэшээ харуулжа ябадаг хүнүүд тухай түбхын түрүүн омогорхон дурдаха хүсэл түрэнэ. Манай суута һаалишан Людмила Андреевна Изюрьева жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 2452 килограмм һү һаагаад, урда мэтэ мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Мүн бэрхэ һаалишад А. С. Һострикова, Н. И. Афанасьева, залуу һаалишан А. Ц. Тыхенов гэгшэд һү һааха түсэбтэ даабаринуудаа һара, квартал бүхэндэ үлүүлэн дүүргэдэг.

Үнинэй тугалшан М. К. Метешева жэлэй эхинһээ хойшо тугал бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 655 граммаар нэмээгээ. Харин август, сентябрьда тэрэнээ 843—900 граммда хүргэжэ шадаа.

Һүүлэй хоёр жэлэй туршада манай совхоз оронной, республикын түрүү ажахынуудай жэшээгээр ужам ехэ хорёодо үхэрнүүдые олоор байлгажа, намар-үбэлэй сагта һайнаар шахан таргалуулдаг болонхой. Энэнь эрхим шанартай, ехэ мяха гаргаша багатайгаар үйлэдбэрилхэ арга олгоно. Нёдондо эндэһээ тус тустаа 375—380 килограмм, зариманиинь 400 килограмм шэгнүүртэй 600 гаран шахамал үхэр мяханда тушаагдаа һэн. Мүнөө эндэ томо, жэжээрээ илгагдаһан 928 үхэр харууһалагдана, шахагдана. Тэдэниис ахалагша малшан Н. К. Бусовиков түрүүтэй оройдоол 5 хүн хаража эдээлүүлдэг. Үнгэрһэн август һарада эдэ малһаа бүхыдөө 205 центнер нэмэлтэ шэгнүүр абтаа гэхэ гү, али үхэр бүхэниинь шэгнүүрээ сүүдхын 717 граммаар дээшэлүүлһэн байгаа. Мүнөө сентябрьда тэрэнь 800 граммда хүргэгдэхөөр хараалагдана. Тиигэжэ шахамалнууд тус тустаа 370 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэй, эрхим тарган болгогдожо, мяханай комбинадта ябуулагдаха юм. Энээнэй ашаар гүрэндэ мяха худалдаха жэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ зорилго табинабди.

Манай совхозой Шергинскэ гахайн фермынхид эрхим һайн үүлтэрэй эрэ, эмэ поршоонхонуудые түлжүүлжэ, районой, республикын ажахынуудта худалдаха уялгатай юм. Өөһэдынгөө урдахи харюусалгые гүйсэд ойлгожо, эндэхи гахайшад бүхы мэргэжэл шадабаряа гарган хүдэлнэ, һайн үрэ дүнгүүдые түйлана. Тусхайлан хэлэбэл, жэлэй үнгэрһэн үедэ поршоонхонуудайнгаа шэгнүүрые бүхыдэнь 1000 центнерээр нэмээхэ аад, тэрэниинь 1060 центнертэ хүргөө. Эмэ поршоонхонуудые харууһалдаг гахайшан Г. И. Коркина үнгэрһэн август, сентябрь һарада тэдэнэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые түсэбөөр хараалагдаһанһаа һураггүй ехээр гэхэ гү, али сүүдхын 665 граммаар дээшэлүүлээ, энэ үе соо нэгэшье гахай гарзалуулаагүй. Томо эхэ гахайнуудай байдаг цехтэ хүдэлдэг хүнүүдэй дундаһаа Л. Н. Калабина шалгарна. Тэрэ эхэ гахайнуудаа нэгэ дахин түрүүлээд байхадаа, тус бүриһөөнь 8,1 поршоонхо абаа.

Эгээл мүнөө үедэ совхозой бүхы һалбаринуудта айхабтар халуун хүдэлмэриин хаһа ябажа байна. Малшаднай намарай һайн бэлшээридэ, тэжээлэй элбэгтэ адууһа малаа садатарнь эдеэлүүлжэ, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө үдэр бүри эршэтэйгээр тэмсэжэ, үбэлжэлгэдөө түлэг бэлдэжэ байхадань, механизаторнууд, таряашаднай ургасаяа түргэнөөр, гээлтэгүйгөөр хуряажа абахын тула баһал үдэр һүниие илгангүй хүдэлнэ.

Хэнэйшье мэдэһээр, мал ажалай продукциин нилээд ехэ хубиинь үбэлжэлгын үедэ абтадаг байһаниие харадаа абажа, энээндэ саг сооньбүхы юумээ жэгшэдгүй бэлдэхэ, илангаяа үнеэдые эртэнһээ дулаан байрадань оруулжа, гүйсэд рационоор эдеэлүүлхэ тон шухала. Эгээл мүнөөнһөө эхилжэ, фермэнүүдтэхи тэжээл буйлуулха, шанаржуулха цех болон оньһон түхеэрэлгэнүүдые дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэжэ захалха гээшэ баһал ехэ удха шанартай. Намарай үедэ, үбэлжэлгын эхеэр үнеэдэй һү шэмые дээшэлүүлжэ шадаа һаа, бүхэли үбэлдөө һүн ехэ абтаха бшуу. Гадна мяханда тушаагдаха бүхы малаа энэ намарай үедэ, үбһэ тэжээлэй элбэг сагта заатагүй 3—4 һара соо шахажа, шэгнүүр ехэтэй, тарган болгоод, мяханай комбинадта ябуулдаг заншалтайбди гэжэ дээрэ хэлээ һэм.

Эдэл ха юм даа, адууһа малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ гол эрхэ нүхэсэлнүүд.

Байгша ондо ажахын механизаторнуудай үнэн шударгы ажалай ашаар малай эдихэ тэжээл яһала ехээр бэлэдхэгдээ. Бүхыдэнь 27 мянган центнер үбһэ абаха һаа, хамтадаа 30 шахуу мянган центнер үбһэ суглуулаабди. Тэрэнэй хахадһаа ехэнхинь фермэнүүдэй газаа зөөгдэжэ, һайнаар хадагалагдаа. Энээнһээ гадна 3514 тонно сенаж, 11,3 мянган тонно силос, 539 тонно витаминтай ногоонгой гурил бэлэдхэгдээ гэхэ гү, али түсэбнай холо үлүүлэгдээ.

Үбһэшэдэй звенонуудай дундаһаа И. С. Пуховскойн, С. Д. Воронинной, Г. Ф. Капустинай даадаг звенонууд тэжээл бэлэдхэхэ даабаряа 135—150 процент хүрэтэр дүүргэһэн байна. Сенаж, силос даралга дээрэ механизаторнууд И. А. Маласов, И. К. Бадлаев, В. Н. Николаев, А. П. Костриков, А. Е. Бичигов болон бусад шалгарба.

Мүнөө үедэ механизаторнууднай, ажалшаднай таряагаа, хартаабха, овощоо түргэнөөр хуряажа абаха гэжэ бүхы хүсөөрөө оролдожо байна.

Мал ажалай, мүн газар таряалангай продукци гүрэндэ худалдаха социалис уялгануудые, түсэбтэ даабаринуудые заатагүй дүүргэхэ, тиигэжэ ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулха гээшэ бүхы коллективэй, хүн бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг гэжэ манай совхозойхид тоолоно. Тиимэһээл үйлэдбэриин участок, һалбари бүхэндэ ажал хэрэгэй урагшатай, бүтэмжэтэй ябахынь түлөө булта оролдоно ха юм.

В. БУСОВИКОВ,
Кабанскын районой Хандалын совхозой директор.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ЗОРИЛГОНУУД ТОДОРХОЙЛОГДОО

Манай районой партийна организацинуud хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ саг үргэлжэ анхаралаа хандуулжа байдаг.

«КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар районой партийна организациин зорилгонууд тухай» асуудал партиин райкомой һаяхан болоһон пленум дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэбэ. КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэринүүд, нүхэр Ю. В. Андроповой тобшолол болон даабаринууд ажалша коллективүүдтэ, районой партийна бүхы организацинуудта нэгэн дуугаар дэмжэгдээ гээд элидхэлшэ, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь И. М. Пытин мэдүүлээ.

Район дотор ябуулагдажа байһан үзэл сурталай, нийтэ-политическэ хүдэлмэриин байдал, гүрэнэй түсэбтэ даабаринуудые ба уялгануудые дүүргэхэ хэрэгтэ тэрэнэй үзүүлдэг хүсэ нүлөөн тушаа саашадань тэрэ тогтобо.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй һүүлээр партийна, гүрэнэй болон ажалай журам ба гурим бэхижүүлхэ, даалгагдаһан хэрэгүүдэй түлөө кадрнуудай харюусалга дээшэлүүлхэ талаар абтаһан хэмжээнүүд арадай ажахын олон һалбаринуудай хүдэлмэриие горитойгоор һайжаруулха арга олгоо. Жэшээлхэдэ, районоймнай промышленна предприятинууд продукци үйлэдбэрилхэ 8 һарынгаа түсэб 101,5 процент дүүргээд, 4 миллион 242 мянган түхэриг сэнтэй продукци даабариһаа гадуур худалдаһан байна. Үйлэдбэриин продукциин хэмжээн нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулбал, 3,7 процентээр ургаа. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб 100,6 процентдэ хүргэгдөө. Хүн зоной соёлой болон ажаһуудалай үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргалгын түсэб энэл үе соо 591 мянган түхэригөөр үлүүлэгдэбэ.

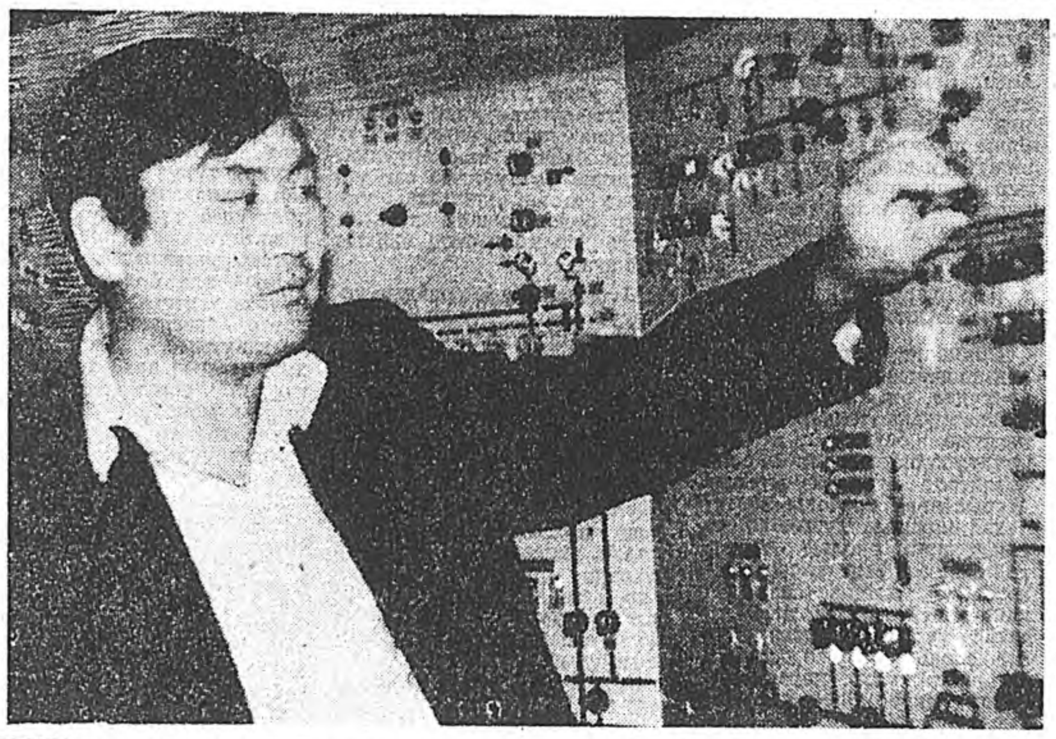
Барилгын, автомобильна болон түмэр харгын транспортын, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, нийтын эдеэ хоолой предприятинууд ажал хүдэлмэриингөө үрэ дүнгүүдые нилээдгүй һайжаруулаа. Гэхэтэй хамта, районой ажалша коллективүүдэй дунда тэдээндэ даалгагдаһан даабаринуудые саг болзор соонь дүүргэдэггүй коллективүүд бии. Юуб гэхэдэ, тэдэ предприяти, эмхинүүдтэ үнэн зүрхэнһөө оролдосотойгоор хүдэлхэ гэһэн тааруу эрхэ байдал байгуулагдадаггүй, мүн ажалай журам сахигдадаггүй байна бшуу.

Автомобильнуудые заһабаридаг мастерской, 2-дохи хилээмэнэй завод, киномеханическа, «Бурятцелинстрой» трестын түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй зүйлнүүдэй заводууд найман һарынгаа түсэб бэелүүлжэ шадаагүй. Зарим коллективүүдтэ үйлэдбэриин хэмжээнэй ургалта хүсэд хангагдаагүй. Тиихэдэ районой найман предприятида салин хүлһэнэй ургалта ажалай бүтээсын ургалтые ахижа ябана. Эдэ бүгэдын гол шалтагаанууд гэбэл, ажалай журам хэтэрүүгээр эбдэгшэдэй үсөөрдэггүй, түүхэй эд болон материалнуудые алмаха, арьбалха, продукциин шанар һайжаруулха хүдэлмэриин тиигэд гээд лэ ябуулагдадаг байһан ушарнууд болоно.

Үйлэдбэриин эмхидхэлые саг үргэлжэ һайжаруулха, коллективэй гэшүүдэй дунда оролдосотой һайнаар, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлмэриин эрхэ байдал байгуулха гэһэн зорилгонуудые КПСС-эй райкомой пленум коммунистнуудай урда табиба. Районой үзэл сурталай, нийтэ-политическэ хүдэлмэриин эдэбхитэд: 974 пропагандист, 1800 политинформатор, 2380 агитатор, 1420 лектор болон элидхэлшэд эндэ дурдагдаһан хэмжээ ябуулганuудые бэелүүлгэдэ горитой хубитаяа оруулха ёһотой. Партийна гэгээрэлэй, экономическа һуралсалай аша үрые, хүсэ нүлөөе дээшэлүүлхэ горитой хүдэлмэри мүнөө район дотор эрхилэгдэнэ. Коллективүүдтэ, ажалшадай ажаһуудаг газарнуудта аман үгын агитаци шадамараар ябуулха хэрэгтэ мүн лэ анхаржа байнхайбди. Юуб гэбэл, хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэл хүгжөөхын тула ойлгуулламжын хүдэлмэриин янза бүхэниие хэрэглэхэ шухала бшуу.

Вагонно депогой, «Бурятбыттехника» нэгэдэлэй, 914-дэхи оньһожоруулагдамал нүүдэл колонныи, автотранспортна пассажирска 2-дохи предприятиин, Улаан-Үдын ТЭЦ-эй, 2-дохи хилээмэнэй заводой партийна организацинуудай бэелүүлжэ байһан нийтэ-политическэ хүдэлмэридэ дутуу дунданууд бии гээд пленум дээрэ шүүмжэлэгдээ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшад эрхилжэ байгаа ажал хэрэгүүд, саашадаа дүүр-

Виктор Батуевич Бадмацыренов Зүү... мэр замай долоодохи энергоучасто... нигаар хүдэлдэг юм. Тэрэ Далайн-Сэрэг... хэжэ ерэһээр А. М. Козулинай хүтэлбэри... ционно управлениин түрүү бригадада х... Үсөөхэн хүнүүдһээ бүридэһэн тус бригад... албанда нэбтэрүүлэгдэжэ эхилһэн түрүү ... халан абажа, ашаглаха ябадалда ехэ эдэ...

Эдэнэр байгша оной эхинһээ Зүүн Сиби... дээрэ диспетчерскэ пунктнуудта телевиз... га хэжэ байха ретранслятор түрүүшынхе... на. Шэнэ түхеэрэлгын түмэр замай албан... дэһэнэй ашаар ажалай бүхы шухала мэд... гаряагүй абтадаг болоо.

Түмэр замай долоодохи энергоучастога... дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ н... бригада хододоо түрүү һуури эзэлжэ яба... Үдэ станциин түмэр замшадай дунда суу... үнинэй. «Шэнэ техникэдэ—онсо анхарал... ро хүдэлдэг тус бригада Зүүн Сибириин ... өөһэдынгөө үүсхэлтэ ажалаар хүндэтэй бо... техническэ дэбжэлтэ түйлаха хэрэгтэ энэ... дэлмэрилэгшэдэй хубитаяа яһала ехээр ... ниинь тэдэнэй өөһэдынь ажал хэрэг дээр... харагдана. Ухаалан зохёолго ба уралан ... лаар онсо шалгардаг электромеханик В... ренов орёо оньһото түхеэрэлгэ болон ап... тодхон хэрэглэхэ талаар һайшаал магтаал... даг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Б. Бадмацыренов.

М. СУТУР...

ДААБАРИ ХОЛО ҮЛҮҮЛЭГДЭНЭ

«Би —барилгын эзэнби» гэһэн уряа доро Петр Иванович Шароновой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив мүрысэжэ, һүүлэй сагта үндэр бүтээсэ түйлана. Тус бригадын коллектив эрхим шанартайгаар, түргэнөөр барилга хэхын хажуугаар, үнэтэй сэнтэй материал арьбалдаг, хүдэлмэриин сагые хүсэд һайнаар ашаглаха гэжэ эрмэлзэдэг заншалтай.

— Бидэ табан үдэрэй хүдэлмэриие дүрбэн үдэрэй туршада дүүргэхэ гэһэн зорилго урдаа табяад, дундаа мүрысэдэг зомди. Бригадымнай 11 гэшүүд бултадаа үдэр бүриингөө түсэбые 125—130 процент дүүргэдэг юм. Байгша оной эхинһээ уһа урадхуулха 13 сорго хабсаргажа, даабаряа холо үлүүлээбди. Һүүлэй мэдээгээр, түмэр харгы БАМ-ай 676-дахи километр хүрэтэр табигдаад байна. Эндэ багаханшье һаа, манай бригадын оруулһан хубита бии, — гэжэ бригадир П. И. Шаронов хөөрэнэ.

П. И. Шаронов БАМ-ай барилгада юһэдэхи жэлээ хабаадалсана. Холын хойто Тоннельный, Северомуйск поселогуудые, промышленна объектнүүдые, хүүргэнүүдые барилсажа, баян дүршэлтэй болоһон бэрхэ мэргэжэлтэн. Һүүлэй зургаан жэлэй туршада комсомол-залуушуулай комплексно бригадые хүтэлбэрилнэ. Энэ бригадын коллективтэ тон харюусалгатай объектнүүд даалгагдадаг. Ямаршье участогта хүдэлөө һаа, эдэнэр даабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэжэ, БАМ-ай барилгашадай һайшаал магтаалда хүртэһэн лэ байдаг. Байгша оной эхинһээ тус бригадын коллектив түмэр харгын барилгада сэхэ хабаадалсажа, уһа урадхуулха соргонуудые хабсаргана. Богонихон болзорой туршада энэ ажалдаа дүршэжэ, һайн үрэ дүн түйладаг болонхой.

— Бригадна подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэнэбди. Оньһон техникэ һайнаар ашаглагдадаг болоо. Энээнэй ашаар хоёр үдэрэй туршада хэхэ ажалаа нэгэ үдэрэй туршада дүүргэнэбди, — гэжэ П. И. Шаронов баяртайгаар хэлэнэ.

Залуу барилгашан П. И. Шароновой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив түрүү онол арга амжалтатайгаар хэрэглэн, даабаряа хододоо үлүүлнэ. Байгша оной хоёрдохи кварталай даабариие 220 процент дүүргэжэ, бүхы ажалаа эрхим шанартайгаар дүүргээ бэлэй. КПСС-эй Хойто-Байгалай горком энэ түйлалтануудыень үндэрөөр сэгнэжэ, дамжуулгын Улаан вымпел барюулаа һэн. П. И. Шароновой бригадын коллектив август һарын даабариие 225 процент дүүргэжэ, барилга-хабсаралгын 597-дохи поездын коллектив дотор дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүүлжэ гараа.

—Бидэ байгша оной даабариие октябриин 7-до дүүргэжэ, СССР-эй Конституциин үдэрые ажалай бэлэгтэйгээр угтахаар шиидэнхэйбди, — гээд тус бригадын хүдэлмэришэд мэдүүлнэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

Совет орон дотор

ХАРАГШАДТА ҺАЙШААГДАДАГ

Февральскын соёлой байшангай һайн дуранай артистнууд БАМ-ай оршондохи һууриин тосхонуудаар ябаад ерэхэдээ, үнэтэй гар бэлэг—Исса гэжэ һууриин тосхоной һүлдэ тэмдэгтэ тулхюур асарһан байна. Түмэр замай бишыхан станциин барилгашад һонирхолтой концерт харуулһанайнь түлөө энэ бэлэг барюулаа юм.

Оройдоол жэлэй саада тээ Февральскда соёлой байшан баригдаһан юм. Гэбэшье тэрээн тухай алдар суу ойро тойронхи бүхы нютагуудаар мэдээжэ болонхой. Хүүргэшэд, механизаторнууд, Февральскһаа Тындэ хүрэтэр түмэр зам барижа байгшад тусхай мэргэжэлгүй артистнуудай концертые хараһан байха.

Хүгжэмшэд болон уран шүлэгшэдһөө, дуушад ба хореографическа бүлэгһөө бүридэдэг коллектив өөһэдын клубгүй һууриин тосхонуудые шефтээ абанхай юм.

Февральск,
Амарай область.

ЭНДЭ АЖАҺУУХЫЕ ҮЛЭНЭ

Барилгашадай түрүүшын отрядуудтай хамта БАМ ерэһэн олохон хүнүүд түмэр замтай хуби заяагаа хэтэ мүнхэдөө холбоно.

Николай Котельников тэдэнэй нэгэниинь болоно. Армида алба хэһэнэй һүүлээр тэрэ Забайкали ерээд, модошо дархан болоһон, һамга абаһан байгаа. Эндэхи газар дайда, илангаяа тайгын

Сургудай ГРЭС-2 Баруун Сибириин эгээл томо барилганuудай нэгэн. Тэрэнэй 1-дэхи энергоблок хойто жэлдэ ашаглалгада оруулагдаха юм. Тус станци нефтьтэй суг

Зураглал

БАЛЬЧИНАЙ ЕХЭ ХҮБҮҮН

Хэжэнгын районой хонишодой суглаан дээрэ ажахынуудай зуутан-хонишод магтаал, шанда хүртэжэ байгаа һэн. Тэдэнэй дунда «Первомайский» совхозой ахалагша хонишон Владимир Бадмаевич Бальчиновай нэрын дурдагдахада, ехэшье гайхаагүй бэлэйб. Юундэб гэхэдэ, тэрэнэй харууһалжа байһан зуун хонин бүриһөө зуун хурьга сохом абахыень бүри үбэл, түл түрэсын түлэг дундаа ебтажа байхада, Асада түохинэһэн Бальчиновай отарада хүрэхэдөө ойлгоо һэм.

Аса... Элинсэг х-линсэгүүдаймнай хэр үгһаа хойшо түбхинэжэ һууһан газар бэлэйш. Хонгор һайхан зунай сагта тиишэ ошоходоо, улаан сурба үгытэй айлай обор тобор үхэр мал, хони хурьгадай хэмхэржэ унашаһан хана тай, хэтажа шэргэшэһэн уһатай худаг тойрон бэлшэжэ, уһалжа ябахань элеэр нюдэндэм харагдахадал гэдэг.

Харин мүнөө тэрэ үеын үмсын байдалтай орбо-торбо айлнуудай орондо хамтын хонин һүрэг—бултанаймнай баялиг хүшууран бэлшэжэ ябана ха юм. Тэдэнэй эзэн, ахалагша хонишон Владимир Бадмаевич Бальчинов мүнөө Асын эзэн болонхой. Тиимэһээл нютагайнгаа бэлигтэнэй зохёоһон:

Аршаанхан эхитэй
Аса-Шэбэр
Артельхэн Зургааниим
шэмэглээд байн.
Артельдээ хүндэтэй нэгэ
нүхэр
Айлшалхым намайгаа
уряалаад байн,—

гэжэ дууе хонгёо ураар таталан ябаха дүүрэн эрхэтэйл.

...Үбэл, минии Асаар ябаһан үеэр, Бальчиновтанай отарын зуун хонин бүриһөө ерээд хурьган абтаад байгаа. Түрэхэ хонид үшөө олон үлэһэн байгаа. Владимир Бадмаевич Толя хүбүүнтээ түл абалгын үедэ далһаа гарангүй шахуу гэхээр, анхаралтайгаар хурьган бүхэниие халуухан альган дээрээ тодон абана гээд дуулаһан ябаабди. Тиихэдэ Мария Хантаевна халуухан хоолоо үнэнхэ сэдьхэлһээ оролдон буйлуулаад, бэлэн бслохолоорнь газаа гаража, нүгөөдүүлээ эдеэлхыень дуудадаг юм. Бидэнэрэй Аса хүрэжэ ерээд, ахалагша хонишонойдо буухада, эгээл удэшын хоолой үе ороод байгаа һэн. Мүнөө сагай малшанай баян дэлгэр һуудагынь бултанда мэдээжэ ааб даа. Мария Хантаевна табагаар дүүрэн бууза стол дээрэ табинхай, бусад булынхидөө хүлеэжэ байбашье:

—Нүхэд, хубсаһаа тайлагты. һайн хүнүүд һанаашаар гэгшэ гүбэ. Болоһонһоо зээгүй ама хүрэхэ ёһотойт, — гэжэ нал нашан болобо. Яахабши теэд, столдо һууха ушар тохёолдобо. Тиигэһээр байтарнай, Владимир Бадмаевич Толя хүбүүнтээ гэртээ орожо, аяга сай ууха, халуун хоншуу буузын амта үзэхэ зуураа, бидэнтэй хөөрэлдэжэ эхилбэ.

Владимир Бальчиновые нютагаархиниинь үгэ хүүр үсөөнтэй, һанаһан байһанаа гансата табихагүй, бэеэ хуряанги зантай хүн юм гэжэ хэлсэдэг байха. Теэд тэрэнтэй үгээ ойлголсожо, ямар нэгэн һонин асуудал дайража хөөрэлдэбэлтнай, үглөөгүүр болоторшье зугаалжа һуухадаа магадгүй юм. Энэ нүхэрнай ном уншаха, шатар наадаха дуратай. Би бишыхан ябахаһаань хойшо Володиин номдо дуратайе мэдэгшэ һэм. Юундэб гэхэдэ, ямар нэгэн һонин номтой гэжэ дуулаал һаа, уншуулыт даа гээд хүршэ манайдаа ходол ерэгшэ бэлэй.

Хожом бодожо үзэхэдэмни, энэ нэтэрүү зангынь бүхы ажал хүдэлмэридэнь харагдаад байгаа бшуу. Владимир Бадмаевичые юрэшье харахада, нэгэтэ һанаһанаа табихагүй хүн ёһотой гэжэ багсаахаар юм. Хэрбээ хүмэдхөө буулгажа, ута хара һорьмоһотой нюдэеэ шиниин урдаһаа бэшэ, харин хаймадан холуур шэртээ һаань, нэгэ юумэн һанаандань таарабагүй гэжэ мэдэхээр. Харин арсалдаха, өөрынгөө тад ондоо һанамжа хэлэхэ гэбэл, уридшалан энеэбхилээд, миһэд гэжэ байжа, нюдэеэ ялагашуулаад, һөөл дүмүүхэнээр өөрынхиеэ дабтадаг зантай юм.

Нэгэтэ тэрээнтэй Улаан-Үдын гудамжада уулзашабабди.

— Сайн байна, хэзээ ерээбта?—гэжэ асуухадам:

—Тэрэшни тэрэ юм ааб даа. Эдэрмэгээ ошоно гүш даа?— гэжэ асуудалдам асуудалаар харюусаба.

—Һая ябаад ерээлби. Юун болоо, яагаа юм?—гэжэ гайхабаб.

—Дураа бү гута. Би һара үлүүтэй больницада хэбтэһэнээ гарааб. Хони хурьгад ехэ гарзална, прокурор юумэн хиналта хэнэ гэжэ дуулаад, аргагүй һанаагаа зобожо ябатараа, шамтай уулзашаба ха юмбиб даа. Манайхин, юрэдөө, хэр байна хаб даа, дуулаагүй гүш?—гэбэ.

—Иигэжэл эхи захатайгаар хөөрэлдэел.

—Витиингээ хүдэлдэг больницада хэбтэжэ, бүхы бэеэ шалгуулжа, гэмгүй һайн гүүлэжэ гараба гээшэб. Ошоод лэ унаһан малгайгаа абангүйл хүдэлхэ байна даа. Үбһэ тэжээл муутайгаар ондо орожо байһан хонидһоо хаанаһаа дорьботой хурьгад гараха юм. Гарзалбал ёһотой даа, шолмонуудшни. Байза даа, һайн саг ерэхэл ааб даа,—гэжэ хөөрэһыень би мартадаггүйб.

Һайн саг ерэхэл ааб даа... Энэ юрэ хэлэгдэһэн үгэнүүд бэшэ һэн. Хүн хүнтэй хөөрэлдэжэ байхадаа, тэрэнэйнгээ бүхы хэлэһэн маягаар, нюдэнэйнь харасаар, үнгэрхэдөө хоолойгоорньшье ямар удха, сэнтэйгээр хэлэгдэбэб гэжэ сэгнэхэ, тобшолол хэхэ аргатай байдаг. Харин Владимир Бальчиновай тиихэдэ һанаашархан хүсэһэн һайн сагынь энэ жэлдэ хүрэжэ ерээ гээшэл. Юундэб гэхэдэ, тэрэ 1982—1983 онуудай үбэлжэлгын үедэ үнэн зүрхэнһөө оролдон хүдэлжэ, ажахынгаа зуутан хонишодой тоодо оробо ха юм.

Таби гаража ябаһан Владимир Бадмаевичай жэнхэни мэргэжэлынь механизатор юм. Бүхы шахуу наһандаа түрэл ажахыдаа трактористаар хүдэлһэн хүн. Залуу механизаторнуудай олон болоходо, ажалай, ажабайдалай бага бэшэ дүршэлтэй хүнүүдтэ ажахын гол һалбари — хонин ажал найдагдажа эхилээ һэн. Тиин нүхэр Бальчиновшье 3 жэлэй саана хонишон болоо бэлэй. Юрэдөө «Первомайский» совхозой зоовет-мэргэжэлтэдэй, тэрэ тоодо гурбадахи отделениие эрхилжэ байһан Ф. Д. Пахомовой найдал харюулагдаа гээшэ.

Ахалагша хонишон Бальчиновай бригада энэ зундаа Асадаа өөһэдынгөө хүсөөр тэжээлээ бэлдэбэ. Асын ногоон һайхан, арьбан, малда тамир тэнхээ, шадал хүсэ оруулагтай юм гэжэ үнинэй хэлсэгшэ һэн. Тус бригада бардам хүрэхэ үбһөө монсогойлжо абаад, хуһамаг хорёодоо оруулжа байнхай.

Владимир—Бадмын Бальчинай ехэ хүбүүн юм. Баруун дайнһаа бусаагүй Бальчин тулгын хүлдэл баатар бахим гурбан хүбүүтэй байгаа. Дундахи хүбүүн—Бэбү Бадмаевичынь мүнөө түрэл совхозойнгоо отделениие эрхилнэ. Харин врач мэргэжэлтэй одхон Викторынь Улаан-Үдэдэ ажалладаг. Һая тэрэ амаралтынгаа үедэ ехэ ахындаа айлшалха зуураа, хоёр долоон хоногой туршада ахынгаа хониной байра заһабарилалсаад, дулаалалсаад ерээ. «Городоорхимнай хаа-яахан маанадтаа ерэжэ хамһалсажа, бэеын шалаа гаргалсажа байдаг һаатнай болохол һэаб даа. Аханарынь хүдөөдэ һуугаа сагтаа дүүнэрээ хооһон бусаахагүй байна гүбэ даа»,—гэжэ Владимир Бадмаевич шогтойгоор хэлэжэ байгаа һэн. Үнэхөөрөөшье, аха гээшэмнай дүү хүндэ айхабтар ехэ түшэлгэ юм бээз. Бальчинай ехэ хүбүүн хоёр дүүнэртээ аханьшье, абаньшье мэтэ һанагдадаг ёһотой.

В. ТОКТОХОЕВА.

Хэжэнгын район.

…ЗУРГААНУУДТА

…ГАГШАДАЙ …НУУДТА—АНХАРАЛ

…но Соведэй, Буряадай АССР-эй Вер… …дэй депутадуудай нютагай Соведүү… …үгтэһэн һунгагшадай захяануудые Бабушкинска городской Соведэй гүйсэд… …хүдэлмэри тухай асуудалые …нүүдэй Совет хаража үзэбэ.

…хаһан байха юм. Захяануудай дүүргэлтын ябаса олондо һайнаар соносхогдоногүй, городой олониитэ энэ хэрэгтэ муутаар хабаадуулагдана.

Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделени СССР-эй Верховно Соведэй, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадуудта үгтэһэн һунгагшадай захяануудые дүүргэхэ талаар хэмжээнүүдые абанагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ, Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделени хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалтын байшан бариха тухай асуудалые мүнөө болотор шиидхээгүй байһаар. Автопавильон бариха, Клюевка һууринда аптекэ нээхэ гэхэ мэтэшэлэн нютагай Соведүүдэй депутадуудта үгтэһэн захяануудые городской Соведэй гүйсэдком дүүргүүлжэ шаданагүй.

Городской Соведэй гүйсэдкомой заседаниинууд дээрэ һунгагшадай захяануудай дүүргэлтэ тухай асуудал хааяа хаража үзэнэ, саг үргэлжын зарим комиссинууд тэдэ захяануудай дүүргэлтын хойноһоо хиналта бэелүүлнэгүй. Зарим баталан абтаһан шиидхэбэринүүд ба дурадхалнууд тушаа эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулагданагүй, тиимэһээ үрэ дүнгүүдынь мүртэй һайн бэшэ.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет арадай депутадуудта үгтэһэн һунгагшадай захяануудые дүүргэхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулхыень Бабушкинска городской Соведэй гүйсэдкомые уялгаба.

Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын Хэрэндэхи байшанда эбтэй эетэй коллектив хүдэлдэг юм. Энэ байшан гансашье районой түбэй хүн зоной хэрэглэмжэ хангадаг бэшэ, мүн бусад тосхонуудай ажаһуугшадай захилнуудые абажа, саг соонь һайн шанартайгаар дүүргэхые оролдодог байна. Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын районой үйлэдбэриин управлениин нүүдэл мастерскойнуудые холын бэлшээри, полевой стануудта харахат. Эдэмнай түхэрсэн жэлэй туршада тогтоогдоһон графигаар ябадаг гуримтай ха юм. Шадамар бэрхэ оёдолшод, гутал оёгшод, телевизор, радиоприемник заһагшад, малшад, механизаторнуудай захилнуудые анхаралтайгаар шагнажа, тусхай дэбтэр соогоо бэшэжэ абадаг. Аргатай һаа, зарим бэлэншэг захилнуудыень саг дары дүүргээдхидэг, үгыл һаа, хэмжээень наринаар абаһан бэеэрээ түбэй байшангай мастерской соо богони болзор соо хэрэгтэй хубсаһа хунарыень оёдог байна.

Эдэ захилнуудые дүүргэхэ хүдэлмэридэ Галина Бадиевна Намсараева түрүүтэй бригада сэхэ хабаададаг гээшэ. Тиимэшье олон бэшэ хүнһөө бүридэһэн энэ бригада хүнгэн хубсаһа оёдог цехэй коллектив соо шалгардаг. Һара бүри бригада даабариня 102—103 процент бэелүүлдэг. Энэ амжалтада залуу оёдолшо, КПСС-эй гэшүүндэ кандидат Альбина Дармаева оруулдаг юм.

Энэл байшанда эхэнэрнүүдэй үһэ заһадаг мастер Людмила Зверева эрхим ажалаараа олондо мэдээжэ болонхой. Залуу мастер бүри Улаан-Үдэдэ һуралсалай үйлэдбэриин комбинадта һуража байха үедөө оролдосотой байһанаа харуулаа һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. Б. Намсараева, А. Дармаева гэгшэд; үһэ заһагша Людмила Зверева.

В. ПЛУТТЫН фото.

АВСТРИИН КОММУНИС ПАРТИИН ЦК-гай ПЛЕНУМ

ВЕНЭ. Австриин Коммунис партиин Центральна Комитедэй пленум сентябриин 26—27-до болобо. КПА-гай хэблэлэй албанай мэдээсэлэй ёһоор, 1984 оной январиин 13—15-да Австриин ниислэл хотодо болохо ёһотой ээлжээтэ, XXV партийна съездые зарлалгада хабаатай асуудалнуудые тэрэ хаража үзэһэн байгаа. КПА-гай түрүүлэгшэ Франц Мури тэмээр элидхэл хээ.

Буу зэбсэгүүдые хураахын ба эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ, тусхайлбал, энэ жэлэй октябриин 22-то үнгэргэхөөр хараалагдажа байһан дайн дажарта эсэргүү ниитэ национальна жагсаалда бэлэдхэлдэ Австриин коммунистнуудай хабаадалгада пленумдэ ехэ анхарал хандуулагдаа. КПА-гай ЦК-гай пленум зүбшэн хэлэлсэһэн тогтоолдо дундуур зайда хэрэглэгдэхэ америкэн шэнэ ядерна ракетнуудые Европодо таран тодхолгые буруушааха талаар бусад гүрэнүүдтэй хамта Австриин правительстводэ хандаһан уряатай «Линцскэ уряада» гар табилгые суглуулха хүдэлмэриие үргэлжэлүүлхэ тухай асуудал мүн лэ хаража үзэгдэбэ.

Экономическа түбэг, бэрхэшээлнүүдэй хоишолонгые ажалшадта тохохо гэһэн правительствын шэхээлнүүдые буруушаалгын, национальна экономикын үндэһэ һуури болохо промышленностиин гүрэнэй секторые бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ КПА-гай бэелүүлхэ зорилгонуудта пленум дээрэ гол анхарал хандуулагдаһан байна.

Партиина хэблэлэй фондодо мүнгэ зөөри суглуулха, КПА-гай зэргэнүүдтэ шэнэ гэшүүдые абаха ябуулгануудые үргэнөөр ябуулхые шиидхэхэ шиидхэбэри абтаба.

М. КОЙВИСТО: «СОВЕТСКЭ СОЮЗ—МАНАЙ ҺАЙН ХҮРШЭ»

НЬЮ-ЙОРК. Финляндиин президент М. Койвисто «Ньюсуик» гэжэ американ журналда интервью үгэхэдөө, Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хязаарлаха тухай совет шэнэ дурадхалнууд тухай үндэр сэгнэлтэ үгэбэ. Эдэ дурадхалнууд «тон бүтэмжэтэй һайн байна» гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Дэлхэй дээрэ тусхайлбал, Европын хойто хүйдэ ядерна буу зэбсэггүй зоононуудые байгуулха гэһэн һанал бодолые М. Койвисто дэмжэжэ байһанаа мэдүүлхэдээ, иимэ алхам ядерна буу зэбсэггүй ... ондо аюулгүй байдал хангаха талаар шэглүүлэгдэһэн бүри үргэн ехэ хэмжээнүүдые абахын тула һайн үндэһэ һуури табиха ёһотой гэжэ тэмдэглэбэ. Дэлхэй дээрэ буу зэбсэгүүдэй урилдаан бүтээлгын улам дэбжэлтэһээ панаагаа зобожо байһанаа мэдүүлбэ. Энээндэ эсэс табихын тула тодорхой алхамуудые бэелүүлхэ шухала гэжэ тэрэ заагаа.

Совет-финляндиин харилсаанай һаһаар хүгжэжэ байһан тухайда Финляндиин президент тоггоожо хэлэбэ: «Советскэ Союз манай һайн хүршэ болоно,— гэжэ тэрэ хэлэбэ.— Тиимэһээ бидэ Советскэ Союзда, һайн хүршэ байһые бидэ өөһэдынгөө зүгһөө хүсэнэбди».

Аюулгүй байдалай ба харилсаха холбоной асуудалнуудаар Хельсинкидэ болоһон ниитэ Европын зүблөөнэй дүнгүүд эб найрамдалай хэрэгтэ, арадуудай хоорондохи харилсаан һайжаруулхада шухала удха шанартай байна гэжэ М. Койвисто хэлэбэ. «1975 ондо Хельсинкидэ эхилһэн үйлэ хэрэгээр сэдьхэлээ хаваха бүхы үндэһэн баримта бии,— гэжэ президент мэдүүлээ.— Тиимэһээ энэ хэрэгые саашадань үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй».

ДАЙН ДАЖАРТА ЭСЭРГҮҮ УЛАСХООРОНДЫН УУЛЗАЛГА

ЖЕНЕВЭ. Дайн дажарта эсэргүү ниитын эмхинүүдэй уласхоорондын уулзалга Женевэдэхи Нацинуудай ордон соо нээгдэбэ. Тэрээндэ хабаадажа байһан 150 гаран хүн национальна ба уласхоорондын 60-аад эмхиие түлөөлнэ. Ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша, «Арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлһэнэй түлөө» «Уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреат Шон Макбрайд, Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй президент Ромеш Чандра, Португалиин урдын президент Франсиску да Кошта Гомеш гэгшэд делегадуудай дунда бии.

Гурбан үдэрэй турша соо үргэлжэлхэ уулзалгада хабаадагшад хүн түрэлтэнэй урда оршоһон эгээл шухала зорилгые шиидхэлгэдэ—ядерна дайнай аюулые зайсуулан саралгада анхаралаа хандуулха байна.

Шон Макбрайд дайн дажарта эсэргүү хуралдаанда хабаадагшадай урда оролто үгэ хэлэхэдээ, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээһэн империалис бүлэгөөрхидэй гэм зэмээр дэлхэй дээрэхи байдалай улам түгшүүрилтэй болохо байха үедэ уласхоорондын аюулгүйе бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн хэмжээнүүдые дары абаха шухала гэжэ тэмдэглэбэ.

…КАН-ФИНЛЯНДИИН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

… тын Зүүн зүгтэхи, Түбэй Америкэдэхи байдалые, мүн хоёр талын харилсаанай асуудалнуудые тэдэнэр зүбшэн хэлсээ.

США «Уласхоорондын харилсаанай ба эб найрамдалай хэрэгтэ талархадаг юм» гэжэ Рейган хөөрэлдөөнүүдэй дүүрэһэнэй һүүлээр корреспондентнүүдэй урда үгэ хэлэхэдээ, билдагууша хуурмагаа мэдүүлһэн байна. Нүгөө талаһаа Финлянди Паасикиви-Кекконенэй гадаадын политическэ хараа шугамда үнэн сэхэ байжа, нейтральна политика бэелүүлдэг Советскэ Союзтай хүршэ ёһоной, али алиидань ашатай туһатай харилсаагаа хүгжөөдэг, Европодо эб найрамдал бэхижүүлхэ, аюулгүй байдал хангаха, харилсаа холбоо тогтоохо талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай шухала үүсхэлнүүдые дэмжэдэг байна. Рейгантэй уулзаха үедөө уласхоорондын байдалда «ямар хараа бодолтой байһанаа найруулбаб» гэжэ М. Койвисто тэмдэглээ.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ҮНДЭР УРГАСЫН НАЙДАМТАЙ ҮНДЭҺЭ ҺУУРИ

ПРАГА. Мүнөө жэлэй түсэбэй тоосоогоор чехословак таряашадта һүүлшын тонно үрэһэ хүрэнгэ СССР-һээ эльгээгдээ. «Мироновская» ба «Ильичевка» гэжэ намарай шэниисэ ашаалһан составууд хилэ дээрэхи Чиерна-над-Тисой гэжэ дамжуулгын станцида хүргэгдэһэн байгаа. Эндэһээ үрэһэ хүрэнгэ республикын хэдэн арбаад госхоз болон хүдөө ажахын кооперативуудта эльгээгдэхэ юм.

Совет шэниисэ үндэр баян ургаса найдамтай үндэһэ һуури мүн гэжэ чехословак таряашад дэмы тоолодоггүй. Жэлһээ жэлдэ «Мироновская», «Ильичевка», «Юбилейная» сортнууд таряашадай найдабариие харюулдаг юм. Орон доторхи тон томо «Тухораз» гэжэ хүдөө ажахын кооператив энэнэй тоодо жэшээ болоно. Тус ажахыда хахалагдадаг талмайн хахадһаа ехэ хубидань Советскэ Союзһаа эльгээгдэһэн шэниисын сортнууд таригдадаг юм. Гектар бүриһөө 78 центнер хүрэтэр орооһон суглуулагдадаг.

БАЙГААЛИИН АПТЕКЫЕ ШЭНЖЭЛНЭ

УЛААН-БААТАР. Арбан жэлэйнгээ ойе тэмдэглэжэ байһан Улаан-Баатарай арадай медицинын институт эм домто ургамалнуудай ашагта шэнжэ шанар шэнжэлдэг эрдэмэй томо түб болонхой.

Байгаали гээшэ олон үбшэн зоболонһоо абарха зүйлнүүдэй баян аптекэ мүн, гэжэ институдай директор, МНР-эй Науканuудай академиин гэшүүн-корреспондент С. Хайдав ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлһэн байна. Эрдэм ухаанай үндэһөөр эдэ зүйлнүүдые танижа абаха, хэрэглэхэ гээшэ институдай коллективэй зорилго болоно.

Хуушан монгол, санскрит ба түбэд хэлэнүүд дээрэ медицинын талаар зохёолнуудай онсо шухаг библиотекэ эндэ суглуулагданхай юм. Тэдэнэй эгээл хуушануудтань хэдэн зуугаад рецепт, зурагууд бии. VII—IX зуун жэлнүүдтэ хэблэгдэһэн анатомическа атласууд бии юм. Эдэ материалнуудые шэнжэлжэ, гуримшуулха зуураа, эрдэмтэд хүдэлмэриингөө холын хараата шэглэлнүүдые тодорхойлдог.

Ростогой порт ГДР соо эгээл томо гэжэ тоологдодог юм. Портын ажахые комплексноор һэльбэн шэнэлһэнэй удаа энээгүүр бүри ехэ ашаа зөөгдэхэ болохо.

АДН—ТАСС-ай фото.

ҺУРГУУЛИ — АЖАБАЙДАЛ — ТҮРЭЛХИД

ДАЛАН ЖЭЛЭЙ ДАБААНАЙ ОРОЙҺОО...

1905—1907 онуудай ородой түрүүшын революциин нүлөөн доро буряад арадай дунда гэгээрэлэй хүдэлмэри тэрэ үеын хэмжээгээр һэргэжэ эхилһэн түүхэтэй. Тиигэжэ хаанта засаг бага яһатаниие харшалан дарладаг хабшадаг, доромжолдогшье һаа, улад зоной дунда гэгээрэлые хүгжөөхэ ябадалда зарим тэды буулта хэхэ баатай болоһон юм.

Хэжэнгынхидэй гүйлтаар 1913 ондо мүнөөнэй Хэжэнгэ тосхоной зүүн тээ, хоёр модоной зайда оршодог Хойто Шанаа гэжэ газарта, Доодо-Хэжэнгын хоёр класстай училищи нээгдэһэн түүхэтэй. Тэрэнэй түрүүшын багша Шэтын семинариие дүүргэһэн залуу ород хүбүүн Николай Михайлович Краснов байһан юм. Тэрэ һургуулиин хэшээлнүүд 1913 оной октябриин эхеэр нютагай Цырен Бадмаев гэгшын гэртэ захалжа, холо, ойрын нютагуудай 19 хүбүүд суглараа һэн. Тиихэдээ һурагшадынь ород хэлэгүй, багшань буряад хэлэ мэдэхэгүй һааб даа. Тиибэ ябашье хэшээлнүүд эхилжэ, байн байтараа һуралсалай зарим тэды амжалтанууд харагдаа һэн ха. Түрүү үзэл бодолтой, буряад үхибүүдые номдо һургаха талаар оролдосо хэшээлээ элсүүлһэн Н. М. Краснов тухай «Буряад-Монголой АССР-эй түүхэ» соо онсолон тэмдэглэгдэһэн байдаг.

Нютагай ламанар, бөөнэрэй харшалаашье һаань, тус һургуули жэлһээ жэлдэ улам эдэбхитэйгээр, эмхитэйгээр хэшээлнүүдээ ябуулдаг болобо. Һуралсалда оролдосо, хэшээлтэйгээр хандадаг үхибүүд олон һэн. Тэдэнэй заримые эндэ дурдабал: Ринчинов Барадий, Эрдынеев Зүгдэр, ори ганса басаган Баяртуева Цырма, Номшеев Цырен, Ванданов Доржогуша болон бусад байгаа. Һургуули дүүргэгшэдэй олонхинь хожомоо Хэжэнгэ нютагтаа колхоз, эмхидхэлсэгшэд, эдэбхитэд, тоо бүридхэлэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд болоһон юм.

Дэлхэйн нэгэдэхи империалис дайнай эхилхэдэ, багша Н. М. Краснов хаанта засагай армида татагдажа, 1915 ондо фронт ябуулагдаад, һургуулинь хаагдаха баатай болоо һэн.

Шэтын багшанарай семинариие дүүргэһэн Бадмажап Цыреновагай ерэхэдэ, 1917 ондо һуралсалай хэшээлнүүд дахинаа эхилээ бэлэй.

1924 ондо тус һургуули мүнөөнэй районой түб болохо Шулуута нүүлгэдээ һэн. Энэ хэрэгтэ буряад зохёолой үндэһэ һуури табилсагшадай нэгэн Х. Н. Намсараевай габьяа ехэ байгаа. Тэрэ үедэ буряад үндэһэн хэлэн дээрэ үхибүүдые һургаха, номуудшье, багшанаршье ехээр дуталдадаг байхаһаа гадна, һургуулиин тусхай байшан үгы һэн. Тиибэ ябашье, нютагай партийна болон совет эмхинүүдэй оролдолгоор һуралсалай хэшээлнүүд саашадаа үргэлжэлүүлэгдэжэ, нютаг нютагуудта эхин һургуулинууд нээгдэжэ захалба.

1931 ондо Хэжэнгын һургуули районойнгоо бүхы һургуулинуудай гол тулга, методическа түбынь болоо һэн. 1932 ондо Хэжэнгын зоной үүсхэлээр һургуулиин шэнэ байшан баригдаа. Мүнөө тэрэнь хүүгэдэй саад болгогдонхой.

Һургуулиин багшанарай коллектив барлагдан гараһан шэнэ номуудые хэрэглэн, һуралсалай шэнэ программаар ажаллажа эхилээ юм. Эдэ бүгэдэ хубилалтануудай үндэһөөр багшанарта шэнэ эрилтэнүүд табигдадаг, тиигээдшье тэдэнэр өөһэдынгөө эрдэм мэдэсые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ байдаг болоо һааб даа.

Тэрэ сагуудта һуралсал-хүмүүжүүлгын дүй дүршэлөөр баян, багшын ажал гээшые жэншэдгүй мэдэхэ болоһон олон нүхэд манай һургуулида ажаллажа гараа. Тэдэнэр хэд бэ гэбэл: М. Кокшинов, Д. Д. Гомбоин, Д. Д. Дамбаев, С. С Бадмацыренов —эрдэмэй доктор, Зүүн Сибириин соёлой институдай профессор, Б. Б. Базарон — мэдээжэ поэт, Б. Д. Дондобон, Д. Р. Раднаев, Л. Л. Линховоин — Москвада болоһон Буряадай түрүүшын декадада хабаадалсагша В. В. Халбаева, Ш. Ц. Цыдендамбаев, З. А. Цыбикдоржиев, Г. С. Содномов, М. Д. Дугаров, Д. Д. Дашеев, Б. В. Лаврентьев, А. В. Булдаев болон Ленинэй орденто Ж. Ц. Дугарова болон бусад болоно. Тиихэдэ манай һургуулиин директорнүүдээр Ц. Ц. Цымпилон, РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша Н. Н. Намсараев гэгшэд ехэ аша үрэтэйгөөр тэрэ холын сагуудта ажаллажа гараа.

Байн байтараа, һурагшадай тоошье олошороо. 1937 ондо 407 һурагшад тоологдодог байба. Мүн 1924—1925 онуудта һургуулинуудта үхибүүдэй ниитын эмхинүүд байгуулагдажа эхилээ һэн. Тэдэнь һургуулиин һаһанай бүхы үхибүүдые гансашье эмхиингээ, һургуулиингаа бэшэ, мүн нютагайнгаа политическэ болон соёлой ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаха хэрэгтэ ехэ нүлөөтэй байгаа.

Хэжэнгын һургуулиин түрүүшын комсорг Даша-Доржо Цыренжапов байһан юм. Тэрэ нүхэр һайн журамтай һурагшадые Ленинскэ комсомолой зэргэдэ абаха хэрэгые шадамараар ябуулдаг һэн. Тиихэдэ һургуулиингаа һурагшадай таһагай түрүүлэгшээр Даша-Нима Очиров томилогдоһон юм.

Манай һургуулиие гуша гаран онуудаар дүүргэһэн, мүнөө үедэ нэрэ солотой болоһон нүхэд олон даа. Тэдэнэй зарим нэгые эндэ дурдабал: физико-математикын эрдэмэй кандидат Б. С. Содномов, геолого-минералогическа эрдэмэй доктор Ц. О. Очиров, Буряадай АССР-эй финансын министр Ч. В. Ендонов, республикын Верховно Соведэй Президиумэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ Д. Д. Дагбаев, районойнгоо хүдөө ажахын мэдээжэ эмхидхэлшэ, олон тоото орден, медальнуудаар шагнагдаһан Д. Д. Дугаров, ССР Союзай арадай артист, РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, республикын мэдээжэ композитор Б. Б. Ямпилов, Буряадай бэлигтэ уран зохёолшодой нэгэн Ч. Цыдендамбаев, СССР-эй арадай артист Л. Л. Линховоин, Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическа театрай артистка Д. С. Чимитова болон бусад байха.

1940 оной һуралсалай шэнэ жэлһээ захалжа, манай һургуули дунда һуралсалай болгогдоһон юм. Тэрэнэй түрүүшын директорээр А. В. Булгадаев томилогдоһон байгаа. Мүнөө тэрэ физико-математическа эрдэмэй кандидат нэрэ зэргэтэй.

1942 ондо дунда һургуулиин арбадахи классые 14 хүбүүд, 2 басагад дүүргэжэ гараа һэн. Һургуулияа дүүргэһэн хүбүүдтэ «Болбосоролой аттестадтай» хамта Улаан Армиин зэргэдэ татагдаһан тухай повесткэ барюулагдаа бэлэй.

40-өөд онуудай һүүл багаар манай һургуулиин эбтэй эетэй коллективые Петр Родионович Атутов хүтэлбэрилөө һэн. Мүнөө тэрэ Педагогикын эрдэмэй Академиин бодото гэшүүн, профессор, педагогикын эрдэмэй доктор нэрэ солотой, СССР-эй Педагогикын эрдэмэй академиин ажалай һуралсалай талаар эрдэм шэнжэлгын институдай директорээр ажаллана. РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша Надмит Намсараевич Намсараев ургажа ябаа үетэниие хүмүүжүүлхэ, һургаха хэрэгтэ бүхы наһаяа зорюулаа. 1953—1959 онуудта дүршэлтэй бэрхэ директорнүүдэй нэгэн Е. Б. Балтахинов мүн лэ эндэ ажаллажа гараһан байна.

Эрдэм ном шудалха хэрэгтэ үхибүүдэй һонирхол үүсхэжэ ажаллаһан бэлигтэй бэрхэ багша нүхэд байһан юм гэбэл: физикын багша С. Н. Жамсаранов, математикын багшанар — А. Н. Гаханов, Г. А. Тармаев, В. А. Михеев, А. Р. Атутова, С. С. Дмитриев; түүхын, хэлэнэй ба литературын багшанар — Е. М. Тармаева, М. В. Сахьянова, Е. С. Тарабукина, А. А. Имекова, Э. К. Хадаханэ, О. Т. Хадаханэ, тиихэдэ гушаад жэлдэ энэ һургуулида таһалгаряагүй ажаллаһан, Б. А. Обунеев, буряад хэлэнэй багшанар — Ц. Т. Тогтохоев, Д. Н. Намжилова, химиин заадаг П. И. Ильин, ажалай хэшээлнүүдые эмхидхэгшэ В. В. Балханов. Хэжэнгэдэ спортивна хүдэлөө эсэшэ сусашагүй эмхидхэһэн А. С. Халбаев; һургуулиин эхин һуралсалые хүгжөөлсэһэн нүхэд А. Д. Жамбалова, Е. И. Гергенова, Н. Ч. Далаева, Е. П. Зангеева, Д. М. Полусурова, А. С. Трунева, А. И. Горелова, П. В. Татаурова, А. М. Батомункуева, Ц. Ч. Чимитова, А. Е. Качина болон бусадые эндэ дурдамаар байна.

Ажаллажа байгаад һурадаг залуушуулда манай һургуулида мүн лэ ехэ анхарал хандуулагдадаг.

Үхибүүдые хүдөөгэй үйлэдбэриин ажалда дадалтайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд ехэ үүргэ дүүргэдэг. Тэдэнэр зунай амаралтын үедэ районойнгоо ажахы болон предприятинуудта ехэ хэмжээнэй ажал хэжэ үгэдэг гээшэ. Гадна һургуулиин үйлэдбэриин һуралсалай мастерскойдо багшанар Б. Б. Тушиновэй, Г. Д. Очировай хүтэлбэри доро республикын гэгээрэлэй министерствын захилаар Яруунын, Хориин болон Хэжэнгын һургуулинуудта хэрэглэгдэхэ мебель хэгдэһэн байна. Тиигэжэ манай һурагшад 14 мянган түхэригэй сэнтэй ажал бүтээгээ. Һурагшадай үйлэдбэриин бригаданудай эрхим бэрхэ гэшүүд аяншалгын путевконуудаар урмашуулагдаад, Москва ошожо ерээ һэн.

Багшын ажалай амжалта тэрэнэй гансашье бэлиг шадабариһаа дулдыдадаг бэшэ гээшэ ааб даа. Эндэ мүн шадамараар түхеэрэгдэһэн кабинет — багшын ажалай лабораториин ехэ үүргэтэй. Манай һургуулида һайн түхеэрэлгэтэй кабинедүүд олон. Физикын багша В. С. Мункинай хүтэлбэрилдэг кабинет һургуулимнай ёһотойл омогорхол болонхой. Тэндэхи түхеэрэлгэнүүд багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ республикымнай институдаар, «Физика в школе» гэжэ журналай редакцяар һайшаагдаа һэн. Тиигэжэ «Физикын кабинедые түхеэрһэн «дүй дүршэлһөө» гэһэн нүхэр В. С. Мункинай элидхэлэй түлөө тэрээндэ СССР-эй Педагогикын эрдэмэй академиин педагогическа дүй дүршэлэй болон педагогическа эрдэм дэлгэрүүлхэ Байшангай авторска үнэмшэлгэ барюулагдаа юм.

Хэбэд номин Хэжэнгэ нютаг уран бэлигтэнээр хэр үгһаа баян гээшэ. Тэдэнэй олонхинь манай һургуулиие ондо ондоо он жэлнүүдтэ дүүргэһэн байха. Эндэ һуража, хүдэлжэшье байха үедөө түрүүшынгээ зохёолнуудые бэшэжэ эхилһэн уран зохёолшод Б. Базарон, Ц. Номтоев, Ч. Цыдендамбаев, Ц. Галанов, Г. Дашабылов, болон бусадые даган, Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша Р. Б. Шойнжуровагай, багша Р. Я. Гунжиновагай хүтэлбэрилдэг кружогой гэшүүд мүн лэ үндэһэн буряад хэлэн дээрээ түрүүшынгээ туршалгануудые хэжэ байдаг.

Манай һургуулида физическэ хүмүүжүүлгын хэшээлнүүдтэ ехэ анхарал хандуулагдадаг. Илангаяа 50—60 онуудай үеэр Г. П. Олзошкин, А. А. Бурыкина гэгшэдэй хүтэлбэри доро хоккей, сана, футбол, гимнастика гэхэ мэтын зүйлнүүд хүгжөөгдэжэ, һургуулимнай түлөөлэгшэд республикын мүрысөөнүүдтэ эрхимлэдэг һэн, СССР-эй спортын мастерай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Д. Бабудоржиев, В. Ильин, В. Хабусов, Э. Манзарханов, П. Федотов, Б. Доржиев, А. Амгаланов, С. Железняк гэгшэдэй спортивна намтар түрэл һургуулиһаа эхитэй.

Хүгжэлтын ехэ замые далан жэл соо дабажа гараһан һургуулиингаа бүхы намтарые эрьежэ харахада, омогорхомоор байна. Дунда һургуули болгогдоһоор 41 жэлэй турша соо эндэ 2265 хүн дунда һургуули дүүргэһэн тухай аттестат абажа гараа. Һургуулиие дүүргэгшэдэй дунда эрдэмэй хоёр доктор, 28 кандидат болон 188 инженер, 343 багша, медицинын 87 хүдэлмэрилэгшэд, мүн бусад олон мэргэжэлтэд үндэр нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн байна.

Һургуулимнай багшанарай коллективэй ажал хэрэгүүд дээдын партийна болон совет органуудаар, мүн республикын Гэгээрэлэй министерствээр һайшаагдадаг. Тиигэжэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар коллективнай хоёр удаа шагнагдаа һэн.

Бүгэдэниитын дунда һуралсалай хүгжэжэ байгаа энэ үедэ һургуулимнай багшанар Москва хотын гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй дэбжүүлһэн «Һурагша бүхэниие коммунис ёһоор ажаһуужа, ажаллуулжа һургаха» гэһэн уряа доро ажаллана.

Манай һургуулиин багшанарай коллективэй КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, ургажа ябаа эдир үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы арга боломжонуудаа элсүүлхэ байһаниинь дамжаггүй.

Д.-Ж. БАЯРТУЕВ,
Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Хэжэнгын дунда һургуулиин директор, Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша, СССР-эй арадай гэгээрэлэй отличник.

ОЛОНОЙ АЛТАН ҮЛГЫ

Намтараар баян, аша үрэ ехэтэй Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Хэжэнгын дунда һургуули олон шабинарайнгаа сэдьхэлдэ хододоо һайханаар һанагдадаг. Һурагшадаа дэгжээн һургажа, зоригжуулан хүмүүжүүлжэ, эрдэм бэлигэй эхин табсан лаб гэшхүүлжэ, гэгээн гэрэлтэ ута замда гаргаһан алтан үлгынь мүн болоно.

Бүхы һурагшадынь өөр өөрынгөө бэлиг шадабаряар түрэл һургуулиингаа түүхэ шэмэглэн суурхуулаа.

Би «А» үзэг мэдээгүй, ород хэлэгүй 14 наһатай хүбүүн гэртэхиинһээ бодожо, хорин дүрбэн оной намар Хөөрхын Соологто нютагһаа ябагаар, Хэжэнгын эхин һургуулида һураха хүсэлтэй зорёо бэлэйб. Хээр Хүтэл хүрэтэр ехэ харгын зүүн захаар саашаа Леоновко хүрэтэр харгын баруун захаар тэмгэ ябаа һэм. Эдэрмэг багта гэдэһэм ехээр үлдэжэ зосоом харалаа. Талаамни болоходоо нэгэ зуһалангай гаазаа хоёр гурбан торхо аарсан банжа, тэрээнэй дээрэхи айрһан шэнги хатанхайһаа садатараа эдижэ хооллоод, саашаа ябаа һэм, ябаган гуталайнгаа улын сооротор зорижо ерэһэн намайе Хэжэнгын һургуули энэрхыгээр угтажа, шабида багтаан, нэгэдэхи класста абаа һэн. Һургагша Дугар-Цырен Доржиев намда ехэ һайнаар хандажа оролдоо. Би ехэ баярлажа, ном оролдон үзээ бэлэйб. Түрүүшын жэл соо олон юумэ ойлгуулжа, саашадаа заатагүй һураха унтаршагүй зориг бадарааһан Хэжэнгын һургуули минии наһанай намтарай эхин шэнгээр һанагдадаг юм.

Түрэл Хэжэнгынгээ һургуулида орожо, малгайгаа абахада хододоо һайхан байдаг, мүнөө 70 жэлэйнь ойе угталсажа байхада бүришье гоё байна.

Цокто НОМТОЕВ,
Социалис Ажалай Герой, РСФСР-эй һургуулинуудай габьяата багша, уран зохёолшо.

„ХҮН БОЛОХО БАГАҺАА“ гэһэн 6-шэг тушаа

ХҮДЭЛМЭРИШЭНЭЙ ҮГЭ ХҮНДЭТЭЙ

Хирэ-хирэ болоод лэ би орденто заводойнгоо музей соо орожо, нэгэ экспонадһаа нүгөөдэ хүрэтэрнь яаралгүйхэн алхалан ябаха, энэ үедөө ЛВРЗ-гэй түүхээр һонирхогшодой нюур шарайе адаглаха дуратайгшаб. Үнэхөөрөөшье, эндэл, музей соо ороходоо, хэзээ хэзээнэйхиһээ хурсаар ехэ коллективэй гэшүүн, нэгэ хубинь байһанаа мэдэрхэш, тэрээнһээ уламжалан, «уулын хормойн тужа зэдэлгэн, ургажа гараһан гигантынгаа» ороной арадай ажахыда хэды ехэ удха шанартайе гүйсэд ойлгохош, тиин омогорхожо эхилхэш. Энэ, минии һанахада, һайн һайхан мэдэрэл гээшэ. Зүгөөр һүүлэй үедэ нэгэ иимэ зүйл досоогоо голхорон тэмдэглээб. Музейдэ орогшодой, түрэл заводойм түүхээр һонирхогшодой дунда өөһэдэймнай коллективэй гэшүүд илангаяа залуушуул юундэшьеб тон хомор байдаг. Сэхынь хэлэхэдэ, энэ намда ехэл ойлгогдошогүй ушар мүн. Тон ойлгогдошогүй. Энээнтэй дашарамдуулан, Москвада болоһон нэгэ уулзалга һанаандаа оруулбаб.

Үнгэрһэн хабар би республикынгаа хүдэлмэришэн днгиие түлөөлэлсэжэ, Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан литература ба искусствын үдэрнүүдтэ хабаадаха золтой байгааб. Тэндэл нэгэ һонин намтартай нэгэ хүнэй уулзашооб. Буряад орон тухай фотовыставкын дэргэдэ наһажаал хүнтэй хөөрэлдэхэдэм, тэрэмни гарыемни шанга адхажа: «Петр Феодольфович Зайучин гээшэб. ЛВРЗ-эйе анха бодхоолсолгодо хабаадаһан хүнби», — гэбэ. Би баярлаһаншье, гахардаһаншье байнаб. Тэрэ табяад жэлэй саада тээхи саг тухай уяран байжа хөөрэхэдөө, барилгын начальник Сергей Михайлович Ивановой нэрые нэгэтэ бэшэ дурдаһан, ямар хүшэр хүнэ бэрхэшээлнүүдые дабажа гараһан тухайгаа тодорхойгоор тогтоһон юм. Удаан хөөрэлдэбэбди. 1978 ондо Улаан-Үдэ ерэжэ, заводоймнай алдар солын талмай дээрэ бүхы гэр бүлэтэеэ абхуулһан фото-зурагаа ямар нэгэн лангин зүйл шэнгеэр үбэрөө дүмүүхэнээр гаргажа намда харуулаа. Тараха дээрээ тэрэ бодолгото болонёоршье, асуудалтайгаааршье нигэжэ хэлээ һэн: «Бидэнэрэй, түрүүшын барилгашадай, һайн һайхан ёһо заншалнуудые, түрэл заводоороо омогорхолыемнай мүнөө үеын залуу хүдэлмэришэд халан абаа гээшэ гү?» Тиихэдэнь би, баһал энэ заводто хори гаран жэлэй туршада таһалгаряагүй хүдэлжэ байһан хүн, этигэл найдалтайгаар: «Халажа абаад, үргэлжэлүүлжэ байна,» — гэжэ баталаа һэм. Заводой тэрэ ёһотойл ветеранда үгэһэн харюу тухайгаа би хожомыньшье, тэрэ үедэшье нэгэтэ бэшэ бодолгото болоһон байхаб. Зүб лэ харюусааб гэжэ һананаб, юуб гэхэдэ, манай залуушуул диилэнхидээ ёһотойл мүнөө үе сагай хүдэлмэришэд юм. Эрдэм мэдэсээршье түгэс, хани нүхэсэлдөөшье үнэн сэхэ, ядаралда ороболшни, хододоо туһалхаар бэлэн. Харин ажал хүдэлмэридөө тэрэ Петр Феодольфович Зайучинай үеын хүнүүд мэтэ ёһотойл баатаршалга харуулдаг. Гэхэтэй хамта энэ бэшэгэйнгээ эхиндэ дурдаһан голхоролоо һануулха зуураа, олоной дунда журам заршамгүй, түрэл заводойнгоо түүхээр, мүнөөдэрэй ехэ, бага хэрэгүүдээр һонирходоггүй зарим нэгэ залуушуул ябадаг гэжэ сэхэ мэдэрхэ хүсэлтэйб. Зүгөөр тиимэшүүл тон үсөөн ха юм. Тэдэнэр мүнөө үеын үндэр түрэлтэ хүдэлмэришэн ангиин шэнжэ түхэлые баримталан харуулна бэшэл. Тиигээдшье манай хүдэлмэришэ коллективэй хүсэн ехэ, хүдэлмэришэ хүнэй үгэ хүндэтэй, зарим тиимэ залуушуулые хүмүүжүүлхэ, зүб замда шэлжүүлэн оруулха дүүрэн аргатайбди. Дэмы бэшэ. Һая ажалда абтаһан хүдэлмэришэдые нэн түрүүн ветерануудай хүтэлбэри доро тэрэл музейдэ сэхэ эльгээдэг һайн һайхан заншалтайбди. Үнэхөөрөөшье, Ленинэй орденто манай заводто хүдэлхэ гээ һаа, тэрээнтэй бүхы хуби заяагаа удаан болзороор холбохо хүсэлтэй һаа, нэн түрүүн түүхэтэйнь, аха үеын хүдэлмэришэдэй холын тэрэ гушаад ондо, Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агууехэ дайнай дүлэтэ жэлнүүдтэ, һүүлэйшье үедэ харуулһан ажалай баатаршалгатай, ёһо заншалнуудтаймнай танилсаг лэ. Энэ түрүүшын хэмжээ ябуулгын гүнзэгы удха шанартайнь арсашагүй. Харин саашанхи хүмүүжэлынь манай, хуушанай хүдэлмэришэдэй, һэшхэлдэ байгуужан...

«Буряад үнэн» газетын хуудаһанууд дээрэ ерээдүйн үетэниие зүбөөр хүмүүжүүлгын асуудалда зорюулагдаһан хөөрэлдөөн болоно гэжэ суг хүдэлдэг нүхэдһөө сонособо, буряадаар уншажа шадахагүйшье һаа, хүдэлмэришэ коллективэй нүлөөлхы хүсэн тухай зарим тэды һанамжаа бэшэхэ гэжэ заатагүй шиидээ һэм. Үнэхөөрөөшье, үхибүүдые һургуулида гү, али ГПТУ-да хүмүүжүүлгэдэ алдуу дутуунууд яһала бии гээшэ ха. Юуб гэхэдэ, арбадахиие гү, али мэргэжэлэй техническэ училищи дүүргээд, манда хүдэлхэеэ ерэһэн эдир үетэн олохон юумэн тухай буруу ойлгосотой, зарим орёо асуудалнууд тушаа дашшье һаа хүнгэхэнөөр бодомжолдог, харюусалгаа гээшые хооһон үгэ мэтээр һанадаг юм. Тиимэ хүбүүд, басагадые һурган хүмүүжүүлхэ гээшэ орёошье, удаан болзоройшье хэрэг юм гэжэ абаһаар тэмдэглэлтэй. Жаяг заршамтайгаар, үгэһэн үгэдөө эзэн байхаар, харюусалгаяа гүйсэд мэдэрхээр болотороо тэдэнэр, ородоор хэлэхэ болоо һаа, «пүүд дабһа» эдижэл гарадаг гээшэ. Тиибэшье һаань, коллективэй, һурган хүмүүжүүлэгшэдэй, суг хүдэлдэг нүхэдэйнь үдэр бүриин нүлөөн, хүсэн, сэсэн үгэ хэзээдэшье илажал һададаг. Энэ талаар би олохон жэшээнүүдые мэдэхэ байнаб. Нэн түрүүн, өөрыгөө дурдаһуу. Совет Армиин зэргэдэ алба хэжэ дүүргээд, би, хүдөө тосхоной юрын хүбүүн, мэргэжэлшьегүй байгааб. Зүгөөр заводто хүдэлхэ эрмэлзэлтэй һэм. Токарь-фрезеровщигоор хүдэлдэг Сергей Заиграев гэжэ өөрһөөм наһааршье үлүү ехэ бэшэшье һаа, уран гартай хүдэлмэришэ хүбүүнэй һурагшань болобо гээшэб. Гурба һара соо тэсэмгэйгээр тэрээнтэй хамта хүдэлжэ, нэгэ мэргэжэлтэй болгодоо һэн. Удангүй ондоо участогта ошоходоо, ёһотойл һурган хүмүүжүүлэгшэ, минии ажабайдалаймни багша болоһон И. К. Воробьевой гарта ороо хүм. Иван Константинович Воробьев (мүнөө хүндэтэ түмэр замшан, РСФСР-эй габьяата уралан нарижуулагша) ганса мэргэжэлдээ бэшэ, харин намайе ажабайдалда һургаа гэжэ хэлэхэ дүүрэн үндэһэтэйб. Тэрэнэйл тэсэбэриин, эрдэм мэдэсын ашаар би бүхы юумэ шудалааб, энэ болооб гэжэ баталан хэлэхэ хүсэлтэйб. Сэхыень хэлэхэдэ, манай заводто хүдэлхэеэ ороһон залуу хүн бүхэндэ иимэл Иван Константиновичууд олдохошье байха. Юуб гэхэдэ, Ленинэй орденто заводтомнай дүй дүршэлөөр түгэс, ажал дээрэ хатуужал гараһан, энэрхы сэдьхэлтэйшье хүдэлмэришэд мундаагүй юм.

Юрэдөө, аха нүхэдэй, коллективэй һайн һайхан нүлөөн доро олоһон мэргэжэл шадабарияа мүнөө хамтын хэрэгтэ сүм зорюулнаб. Арбадахи табан жэлэй түсэбые 4 жэл соо бэелүүлээ һэм. Харин арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ уялга абаха зуураа, нэгэ доро найман станок дээрэ хүдэлхэб, тиигэбэл Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 115 жэлэй ойн үдэр хүрэтэр табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабариие дүүргээд байхаб гэжэ тоолон тодорхойлһон байгааб. Тиимэ арга боломжошье намда бии гээшэ

Мүнөөдэрэйнгөө ажал хэрэгүүд тухайда хөөрэхэ болоо һаам, иимэл даа. Тэрээнһээ гадна ниитын уялганууд гэжэ яашаха һэм. Би Улаан-Үдын городской Соведэй депутадби, гадна Железнодорожно райсоведэй депутадуудай бүлэгэй түрүүлэгшын орлогшоб. Эдэ бүгэдэн тухай тодорхойгоор дурдахадаа, өөрынгөө ажал тухай хөөрэхэдөө, бэеэ һайрхаха гээ бэшэб, харин ажал дээрэшье һурган хүмүүжүүлэгшэ болоһхойб, тиихэдэ ниитынгээ уялга дүүргэхэдээ, баһал залуу үетэниие хүмүүжүүлгын асуудалнуудтай эрхэ бэшэ харилсанаб гэжэ онсолон тэмдэглэхэеэ һанаа һэм. Минии хүдэлдэг механическэ цехтэ залуушуул тиимэ олон бэшэшье һаа, бии юм. Тэдэниие бидэ дуратайгаар хүлеэн абадагбди, тиигэниньегүй яахабибди, ерээдүйн халаамнай гээшэ бэзэ. Ямар нэгэ зүбшэл, заабари һураа һаань, сүлөөгүй байнаб, хожом хандаарай гэһэн гү, али арсаһан харюу тэдэнэр абадаггүй. Юрэдөөл, шадаал һаа, тэдэниие коллективтээ нэбтэрүүлхэ, арга шадабариинь дээшэлүүлхэ, мэргэжэлээрээ омогорхолынь мэдэрүүлхэ гэжэ оролдодогбди. Энэ бүхы хүдэлмэриһөөмнай аша үрэ яһала гарадаг. Тиихэдэнь баясангүй байхаар бэшэл. Энээн тухай дээрэшье хэлээ һэм, мүнөөшье хэлэнэб. Тээ мэндэ нэгэ муу бэшээр хүдэлдэг залуу нүхэрнай — В. гэдэг — ондоо коллективтэ орохом гэбэ. Ехээр гуйнгүй, эндэһээ үлүү дээрэ газар олохогүйш гэжэ ойлгуулаадшье үзөөбди. Теэд тэрэмнай һүүлэй һүүлдэ ябажал һалаа һэн. Ушар юуб гэхэдэ, шэнэ газарта гэр байра үгэхэбди гэжэ найдуулаа ха юм. Энэ гэр бүлэтэй болоһон В. гэдэгэй хүсэл бодол ойлгосотой ёһотой. Харин зариман ондоо тээ ехэ мүнгэ түлэнэ, үгышье һаа, эндэхи мастертай таараhагүйб гээд ажалаа һэлгэхэ шалтагаан олодог. Иимэ зониие би яашье ойлгохогүй байнаб. Эндэл баһа хүмүүжүүлгын, түрэл заводто үнэн сэхэ байлга тухай идхалгын хүдэлмэри хэрэгтэй болоно гээшэ бэшэ гү? Энэ ушар тухай юундэ тодорхойгоор дурдаабиб гэхэдэ, ёһотой мүнөө үеын хараа бодолтой, хүсэл эрмэлзэлтэй, хүгжэлтэ түгэс хүниие хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри һургуулида гү, али гэр бүлэдэ эсэслэн түгэсэдэг бэшэ, харин ажалша коллектив соо үргэлжэлдэг байна. Энэ һанамжа газетынтнай хуудаһан дээрэ боложо байгаа хөөрэлдөөндэ сэхэ хабаатай. Юуб гэхэдэ, хүн болохо гансал багаһаа бэшэ, харин хүн бололго гээшэ удаан болзорой үйлэ хэрэг мүн гэжэ онсолхо хүсэлтэйб. «Хүн болохо багаһаа» гэһэн арадай сэсэн мэргэн үгын удха тушаа бишыханшье һэжэг түрүүлэнгүй, тэрэ удаан болзортой хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ бидэшье, хүдэлмэришэн анги, хүндэтэй үгөөрөө, эбтэй эетэй хүсэ нүлөөгөөрөө өөрынгөө хубитые оруулдагбди, оруулхашьебди гэжэ хэлэхэ байнаб. Юуб гэхэдэ, мүнөө түрэл партиимнай (би КПСС-эй гэшүүнби) жаяг заршам, журам тухай асуудалые хурсаар табижа байхадань, энэ хэрэгһээ бэеэ амяарлаха ямаршье эрхэ манда үгы. Ерээдүйн үетэн хаанашье хэзээшье бидэниие халаха хаба шадалтай байха ёһотой.

Д. СТЕПАНОВ,
ЛВРЗ-гэй фрезеровщик, Ленинэй ба Ажалай Улаан Тугай орденуудта.

«ТАЙШААГАЙ ТАШУУРААР» ЭХИЛХЭМНАЙ

1982—1983 онуудай театрай сезон түүхэдэ шухаг, гайхамшагта үйлэ хэрэгүүдэй үедэ үнгэрөө гэбэл, алдуу болохогүй ёһотой. Нэгэдэхеэр, бүгэдэ совет арад СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй жабхаланта ойе тэмдэглээ. Хоёрдохёор, республикымнай ажалшад Буряадайнгаа 60 жэлэй ойе шэн габьяата ажалаар угтахын түлөө эрмэлзэл түгэсөөр хүдэлжэ байгаа.

КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай майн, ноябриин (1982 он), июниин (1983 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдтэй, мүн СССР-эй жаран жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан баяр ёһололой суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой хэһэн элидхэл соо хэлэгдэһэнтэй тааралдуулан, театраймнай репертуар зохёон байгуулагдаа һэн.

Тиихэдэ республикынгаа ойн баярые угтуулан зохёоһон репертуарнай коллективэймнай түбхын түрүүнэй зорилгонуудһаа, тодорхойлбол, мүнөө үеын аһан шухала асуудалнуудта коммунис ёһоор хандалгаһаа, совет хүнүүдые оюун бодолой уран һайханай талаар үнэн ёһотоор хүмүүжүүлгэһээ үндэһэлһэн байха юм.

СССР-эй 60 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан театрнуудай бүхэроссин фестивалиин үедэ манай коллектив Ленинскэ ба Гүрэнэй шангуудай лауреат Чингиз Айтматовай туужын удхаар «Эхын тариалан» гэһэн зүжэг найруулан табиһан байгаа. РСФСР-эй габьяата артистка Лариса Егорова, мүн Буряадай АССР-эй арадай артистка Дарима Сангажапова гэгшэд тус зүжэгэй гол героиня Толгонайн ролиие амжалта түгэсөөр гүйсэдхөө. Бэлигтэй залуу режиссёр В. Кондратьев зүжэгые удха түгэлдэрөөр найруулан табяа гээд тэмдэглэлтэй.

Үнгэрһэн сезон үшөө юугээр хадуугдааб гэбэл, театраймнай коллектив Ленинград хотын эрилтэ ехэтэй харагшадай урда зохёохы ажалаараа тооһоһон байна. Ленинградай олониитэ зүжэгүүдыемнай хани халуунаар угтажа, театрайхидай зохёохы ажалда үндэр сэгнэлтэ үгөө һэн. СССР-эй арадай артист, Гүрэнэй шангай лауреат В. И. Стржельчик түрүүтэй сценын суута мастернуудтай халуун нүхэсэлэй оршон байдалда уулзаһанаа актернууднай хэзээдэшье мартахагүй ёһотой. Тиихэдэ Балтиин далайн сэрэгшэдтэй, Ленинград хотын ажалшадтай үнгэрһэн уулзалганууд мүн лэ хадуугдамаар байгаа. Гастрольнуудаа амжалта ехэтэйгээр үнгэргэһэнэй түлөө театраймнай зохёохы коллектив Ленинградай арадай депутадуудай Соведэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа юм.

Һүүлээрнь театрайхиднай Хальмагай АССР-ээр аяншалжа, удхаар гүнзэгы зүжэгүүдээрээ олон зониие баясуулаа. Бүхыдөө Ленинград, Элистэ хотонуудай 28.300 харагшадта 69 зүжэг табигдаһан байна.

Мүнөө театрнай буряад совет литературын үндэһэ һуури табигша Хоца Намсараевай «Тайшаагай ташуур» гэһэн зүжэгөөр 52-дохи сезоноо нээхэнь. Зүжэгэй гол ролиие Буряадай АССР-эй габьяата артист С. Хажитов гүйсэдхэхэ юм.

1983—1984 онуудай сезондо театраймнай коллектив суута совет драматург Алексей Арбузовай «Иркутская история» гэһэн зүжэгые найруу-

ДУУШАД, ХАТАРШАД АЙЛШАЛНА

Ленинэй орденто Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай бүлэг артистнар Түнхэнэй районоор аяншалһанаа түрэл хотоёо бусажа ерэбэ. Тэдэнэр ажалшадта айлшалжа, бүхыдөө 14 һонирхолтой концерт харуулаа.

Бэлигтэй залуу дуушад Болот Бороев, Александр Борбонов, Сурена Дашицыренова гэгшэдэй уянгата һайхан дуунууд, оперонуудһаа партинууд, Александр Буяхаев Татьяна Дудеева хоёрой шадамар бэрхээр гүйсэдхэһэн хатар бүгэдэниие хужарлуулһан байна. Харин тиихэдэ оперын мэдээжэ дуушан, Буряадай АССР-эй арадай артист Николай Панчуковые харагшад онсо хүндэтэйгөөр угтаа.

Н. САНЖИЕВ.

Владимир ЛИПАТОВ:

СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн Владимир Липатов Улаан-Үдэ хотодо түрэһэн юм. М. Горькиин нэрэмжэтэ Литературна институт дүүргэһэн, шүлэгүүдэй хэдэн номуудай автор мүн.

Владимир Липатов буряад поэдүүдэй шүлэгүүдые ород хэлэн дээрэ оршуулха харюусалгатайшье, хүндэтэйшье ажал хүдэлмэриие һүүлэй арба гаран жэлдэ амжалтатайгаар хэнэ.

Москва болон Улаан-Үдэ хотонуудта ород хэлэн дээрэ гараһан 25 хамтын согсолборинууд соо В. Липатовай оршуулһан буряад поэдүүдэй шүлэгүүд толилогдонхой.

Поэдүүд Ц. Галсанов, Н. Дамдинов, А. Бадаев, Ч-Р. Намжилов, Вл. Намсараев, Вл. Петонов болон бусадай, мүн Н. Балданогой «Анда нүхэд» гэжэ оперын либретто Владимир Липатов оршуулһан байна.

Мүнөө В. Липатовай шүлэгүүдые Владимир Намсараевай оршуулгаар уншагшадай анхаралда дурадханабди.

ЛУКА ҮБГЭЖӨӨЛ

Түрэлэймни үбгэжөөл
эртүүр
Түргэхэн газаашаа
алхалдаг.
Тунгалаг агаарта
үглөөгүүр
Түлеэгээ яаралгүй
хахалдаг.

Далайсань мэргэн
оносотой,
Даамай хүсэтэ эршэтэй.
Даданги бэрхэхэн
оншотой,
Дүйтэй шадамар
дүршэлтэй.

Һүхынь эри ялагашан,
Һэлмэ юундэшьеб
һануулдаг.
Һүртэ байлдаанда
ябаһыень
Һонирхол татан
дурсуулдаг.

Даруулжа амияа һуухадаа,
Даруухан намһаа асуухал
даа:
«Дайшалхы командир
Лазо тухай
Дуулаһан байна гүш,
хүбүүхэй?»...

Үнгэрһэн замаа
домоглохыень,
Үнөөхил урдынхяа
дурдахыень
Үнинэй мэдэхэ байбашье,
Үгэ дуугүйхэнби,
яабашье, —
Солото намтарайнь гэршэ
Сагай холоһоо соностог
лэ.
Эдирхэн наһанайнь эршэ
Эрьежэ сэдьхэлынь
жаргааг лэ.

* * *

Гуниглан гэнтэ байтараа,
Гүлмэрхэн наһаяа
һанахаш даа.
Эрьен хаража ябатараа,
Ээлүүдгүй һанаа алдахаш
даа.

Эрхэ басагаа харахадаа,
Энэрхы сэдьхэлшни
ханахал даа.
Эжынгээ түһөө танихадаа,
Эльгэ зүрхэншни уярхал
даа.

Шэнэ шүлэгүүдһээ

* * *

Аяр шарахан набшаһад
Алтаран адхарна.
Агаарта эрьен
хөөрсэгэнэн,
Аргаахан унана...
Аажам хэбтэһэн
набшаһадые
Адаглан харанаб.
Амаран тэнииһэн
гэшүүһэдые

Анхаран шэртэнэб.
Сэнхиртэ хөөрэһэн үүлэн
Сэбэрхэн үзэгдэнэ.
Сэгээрһэн дайдамнай
дуулим —
Сэлгеэхэн оршоно.
Ургасаа баясан хуряаха —
Урматай үе саг.
Уянгата дуугаа түүрээхэ —
Уялгата үндэр саг!

НЮДЭД

Хүхэбтэр сэлмэгхэн нюдэ шэртэнэб —
Хизааргүй гүнзэгы огторгой мэтэл.
Һайдалыем нюргандаа наартай үлгыдэһэн
Һомнихон долгито далай мэтэл.
Ногообтор урихан нюдэ шэртэнэб —
Нэмжээхэн талымни ногоон мэтэл.
Хүхын дуугаар хонгёохон суурятаһан
Хүбшэ тайгымни хилэн мэтэл.
Харабтар хурсахан нюдэ шэртэнэб, —
Үрэжэлтэ газарайм хүрьһэн мэтэл.
Үүрэй толоноор золтой шагнаһан
Үрэһэнэй шэдитэ амисхал мэтэл.

ХӨӨМЭЙН ҮЕ

Улаан-Үдымнай үйлсэнүүд
Уляангир модон шэмэгтэй.
Зэргэ жэрыһэн,
үндэрнүүд
Зэлэ татахадаа жэгтэй.
Һалаа мүшэрыень жабар
Һалхилан гамгүй
һэгсэрдэг,
Һаруулхан нарата хабар
Һэргээн бэеынь сэхэлдэг.
Зүгөөр лэ нэгэдээл
таагүй —
Зонойнгоо дура гутаадаг.
Зунай тэнгээр лэ заатагүй.
Задарһан үрэеэ тараадаг.
Хүбэндэл адли сагаалхин,
Хүбэнэг таран үрхирдэг.
Халуугаар үлеэһэн һалхин

Хаман тэдэниинь үридэг.
Аяма бүгшэм халуунда
Алхалхаш туха сүлөөгүй.
Амилха аажам забдагүй —
Абаахай-хөөмэй аргагүй.
Бүглүү халхахан
газараа
Углуу намдуухан
тохойгоор
Хүнгэрэг мэтэ сугларна,
Һүнгэ үрхирэн бөөгнэрнэ...
Дулаанда зоргондоо
ябахада,
Дуулимхан үбэл дурсуулна
ха.

Сагай эрхээ абахада,
Саһаар бударха гэбэл ха.

ГРАНИТ ДЭЭРЭ МҮНХЭЛЭГДЭҺЭН ДУУН

Хүн түрэлтэн агууехэ хүбүүдтэ—оюун ухаата эрдэмтэд, поэдүүд, элитэ ехэ полководецуудтаа дурасхаалай хүшөөнүүдые бодхоодог гээшэ ааб даа. Зүгөөр дуунда бодхоогдоһон хүшөөнүүд тухай дуулаагүй байгаа ёһотойт.

...Хүшэр хүндэ 1941 он. Манай эрэлхэг сэрэгүүдэй ухарижал, фашистнууд урагшаа дабшажал байһан үе һэн. Тэрэ оной намар Украинын Урюпинск гэжэ бишыхан хотодо Баруун-Урдахи фронтын дуу, хатарай ансамбль түбхинэнхэй бэлэй. Ансамблиие залуу композитор Марк Фрадкин хүтэлбэрилдэг байгаа. Энэл үедэ тус фронтдо «Комсомольская правда» газетын корреспондент Евгений Долматовский ерэжэ, ансамблиин артистнуудтай танилсаа юм. Тиихэдээл хоёр бэлигтэн — Марк Фрадкин ба Евгений Долматовский — сэрэгшэдые илалтада зоригжуулһан дуу бэшэхэ гэжэ шиидээ бшуу. Тэндэхи Соёлой ордон соохи хуушан пианино оложо, бүхэли үдэр хоюулаа тэдэнэр хүдэлөө. Бэшэһэн үгэ бүхэндэнь композитор Евгений Долматовский хүгжэмтэ фраза бэшээд лэ байгаа. Үдэшэлэн тээ «Днепр тухай дуун» бэлэн болоо һэн. Үргэн дэлисэтэй, уянгалархай аялгатай энэ дуун шагнаһан хүн бүхэндэнь һайшаагдаа бшуу. Гансашье һайшаагдаа бэшэ, илалтын найдалаар сэрэгшэ бүхэниие зоригжуулха шадалтай байгаа ха юм.

Хэдэн хоноһон хойно ансамбль шэнэ дуугаа сэрэгшэдэй урда гүйсэдхөө һэн. Марк Фрадкин халуурһан байгаашье һаа, тэсэнгүй тэрэ концертдэ ерээ бшуу. Дуугаа дуулажархиһан хойнонь, нэрьемэ альга ташалган зэдэлшэхэнь аабы гэһэниинь—хонжэн. Иимэ байдалда: «Үшөө дахин дуулыт» гэһэн хэнэйшьеб гуйлта үгэнүүд элеэр соностоо һэн. Тэрэ үдэр ансамблиин солистнууд шэнэ дуугаа дүрбэ дахин дабтажа гүйсэдхөө юм.

Композитор баярлаха, бархирхаяашье ойлгожо ядаад ябаа һэн. Юуб гэхэдэ, дуун соо дурдагдадаг эртэ урдын түүхэтэ хото, Киев үшөөл дайсанай һабарта байгаа бшуу. Зүгөөр «Алдараймнай үдэр ерэхэл даа, арьяатан дайсанаа намнахабди» гэһэн үгэнүүдынь тэмсэлэй урялал шэнгеэр зэдэлжэл байгаа ха юм.

Удангүй «Днепр тухай дуун» фронтын олохон хүгжэмтэ коллективүүдэй репертуарта оруулагдаа һэн. Тэрэниие мүнөөшье болотор А. В. Александровай нэрэмжэтэ Совет Армиин дуу болон хатарай ансамбль гүйсэдхэдэг зандаа юм. Тэрэ дуун амиды хүн шэнги совет сэрэгүүдэй добтолгодо хабаадаа бшуу. Днепр мүрэниие гаталагшадшье тэрэ дууе дурсан дабшаа.

...Дайнай дуурэһээр 38 жэл үлүүтэй саг үнгэрөө. Тиибэшье һаань, уолын 1941 ондо зохёогдоһон гайхамшагта дуун мартагдаагүй. Үшөө 1957 ондо Каховско ГЭС-эй барилгашад фашизмтай тэмсэлдэ унаһан хүбүүдтээ 15 метр үндэртэй обелиск бодхоохдоо, тэрэнэйнгээ нюур талада «Днепр тухай дуунай» мүрнүүдые һиилээ бэлэй. Энэ дуунһаа абтаһан хүгжэмтэ фраза Киев хотын Танигдаагүй сэрэгшын хүшөө дээрэ үдэр бүри зэдэлдэг. Харин авторынь—композитор Марк Григорьевич Фрадкин дуунайнгаа түлөө абаһан дайшалхы шагналаа — Улаан Одоной орденние үнэтэ дурасхаал мэтэ хадаглажа ябадаг.

Елена ЗОНИНА.
(АПН).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй Центральна Комитедтэ. «Хани барисаанай уулзалга»—ТАСС-ай материал. «Үнэн үгэ түби дэлхэйгээр сууряатан тарана» —ажалшадай һанамжанууд. «Ерээдүйн ургасын үндэһэ һуури»—хүдөө ажахын шэнжэлэл.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Марксизм-ленинизмые гүнзэгыгөөр шудалан үзэхэ»—тусхай суглуулбари.

Гурбадахи хуудаһанда. Уласхоорондын мэдээсэл. Хабарай шэнжэ»—ТАСС-ай материал. «Эб найрамдалые сахин хамгаалха»—суглуулбари. Социалис оронуудаар.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Субботын галхан»: «Байгалай мүрнүүд»—Н. Дамдиновай шүлэгүүд. «Бидэниие хэн гэжэ нэрлэхэб»—А. Коротаевагай статья. «Шэл соо буйлуулагдаһан шуһан» — АПН-эй материал. «Һархлагуудтай танилсая» — субботын репортаж. Соносхолнууд.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96, приемная—2.54—54. зам. редактора—2-68-08. зам редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретарнат—2-66-76, отделы: партийной жизни— 2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительст. ва—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2,54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. ... Н-00616. Заказ № 226. Индекс ...